

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 28

Barcelona, 22 de juliol del 1938

Preu: 50 cèntims

DOS ANYS DE GUERRA

Per ROURE-TORRENT

Acaba de complir-se el segon aniversari de la guerra que uns espanyols traïdors, la Itàlia de Mussolini i l'Alemanya de Hitler han desencadenat contra la República espanyola. Dos anys de guerra, pròdigs en dolors, que han posat a l'encant la vida de tots els hispànics i han provocat un fort vent d'amença a tot el món!

A través d'aquest llarg temps, el panorama de la contesa ha canviat sovint. Però, a desgrat de les aparences, no obstant els progressos materials aconseguits en el terreny de les armes pels insurrectes i invasors, la República ha portat una marca ascendent que ens ha de donar les majors esperances.

Es oportú, en aquest segon aniversari, de fer un balanç ràpid i serè dels esdeveniments que agiten els pobles hispànics.

Pel febrer del 1936, les eleccions donaren un triomf rotund a les esquerres coalitzades. Les dretes i les classes privilegiades s'adonaren bé que la voluntat de la gran majoria del país volia la llibertat i la justícia i que no era de manera passatgera que professava aquests sentiments; s'havia acabat llur poder abusiu. Prèviament intel·ligenciadament amb el feixisme internacional, es llançaren a la rebel·lió per emparar-se dels ressorts estatals que els havien vingut balders durant els dos anys que els tingueren a les mans; gestaren una dictadura de tipus totalitari i es disposaven a implantar-la. No dubtaven de l'èxit, car posseïen tota la maquinària de l'exèrcit i gairebé la integritat dels militars espanyols. Però el poble no estava disposat a deixar-se esclafar i a oferir el mateix les mans perquè aquells que volien mantenir les castes les emmanillessin; vibrà amb perfecta unanimitat i, amb el pit nu i les mans buides, amb el coratge com armament, plantà cara als facciosos i els frustrà l'intent. A finals del mes de juliol del 1936 començava una guerra civil que havia de tenir el caràcter de lluita per la llibertat; aviat, això no obstant, havia d'esdevenir una guerra per la independència, puix que els aliats dels rebels envairen les terres hispàniques, amb la col·laboració del Portugal d'Oliveira Salazar, i cooperaren a l'acció criminal acobdillada pel general Franco; les proves de la intervenció començaren a tenir-se pel mateix mes de juliol del 1936 i anaren augmentant, cada dia amb ritme més accelerat, a mesura que transcorrien els mesos i àdhuc les setmanes.

A Espanya es desenvolupava una confligració internacional contra les democràcies i contra la U. R. S. S. Els governs d'Itàlia, d'Alemanya i de Portugal, fent servir de ninots Franco i els seus seguidors i forçats, abocaven a Espanya tots els elements bèl·lics que ells creien que calia per a assegurar la victòria de llurs designis. La vella Europa va veure-ho de seguida — molt abans que la intervenció fos declarada, molt abans que el feixisme internacional manifestés la seva bel·ligerància — i creà el famós Comitè de No Intervenció, suspensió del "Covenant" ginebrí i vulneració dels convenis comercials, que pretenia evitar la ingerència d'altres Estats en la guerra hispànica i l'extensió de la lluita, però en realitat no consistí en altra cosa

que en un bloqueig a la República espanyola i al seu govern legal i en la tolerància davant la intervenció dels feixistes, sense que s'evités l'extensió del conflicte, com ho proven l'expoliació d'Austria, els disturbis de Palestina o l'amença a Txecoslovàquia.

Aquesta por, que ha estat qualificada de patològica, animà els agressors, i cada

gué prescindir de l'exèrcit, i s'adonà que la plataforma dels privilegis s'havia enfonçat i, per tal de substituir-la, es llançà a provatures revolucionàries, sense capir que l'obra empresa seria desfeta d'arrel si guanyava el feixisme i que la veritable revolució havia d'efectuar-se quan, vençut el germen de perturbació, podria edificar-se lliurement, conscienciosament,

va llibertat; alguns confonien la llibertat amb el llibertinatge. Els incontrolats que sorgeixen en totes les grans commocions, altrament, no podien mancar-hi. I, encara, es bellugaven enmig d'aquest bigarrer conjunt els feixistes i els seus agents emboscats en la nostra reraguarda. A cada localitat, a cada barri, a cada nucli industrial, a cada fàbrica i a cada botiga

distes s'apavoguen davant els fets, l'exèrcit sorgia de nou i s'arrelava en els sentiments populars, les indústries de guerra eren creades, la disciplina tornava a aparèixer i s'acceptava, no pas per la imposició, sinó voluntàriament. Els pobles hispànics no havien pogut ésser vençuts, malgrat la desorganització, i la República havia aconseguit ambientar una moral de guerra i un ritme de treball i de vida i de combativitat que permetria una resistència fèrria per a esperar el moment oportú per a anullar la puixança enemiga. Avui, Espanya sorprèn el món sencer per les condicions creadores que posseïx; el lleuat que el poble estotjava ha sortit a la superfície i s'ha posat en joc. Hi ha el front únic antifeixista, es troben cohesionats tots els esforços, es viu i se sent la guerra, es treballa amb delit, s'edifiquen cada dia noves indústries i es forgen les capacitacions, es formen en l'escola dura dels fronts els quadres militars, es tallen d'arrel les disbauxes de tota mena, existeixen els organismes rectoris i coercitius que el moment exigeix. I si encara es pot i s'ha de progressar més, l'essencial és que existeixi la responsabilitat de cadascú i que tothom ho compregui i que cada dia es doni un pas endavant.

El mapa enganya, s'ha dit. Si el feixisme internacional hagués intervingut en la guerra en aquells instants de la nostra desorganització amb la intensitat oberta, confessada i orgullosa d'avui, els pobles hispànics haurien estat vençuts; la seva mobilització, però, no és una cosa fàcil. El feixisme internacional pot executar els seus plans només en el cas que les democràcies ho permetin, i ell en té consciència i té pressa; la República s'ha posat en condicions de resistir bravamet i sap convertir el temps en el seu aliat. Cada dia que passa és un desgast per a l'enemic, una deu de material de guerra que posa a disposició de l'Exèrcit Popular, un augment d'elements combatius i una creixença de potencialitat i de capacitat militars. Aquest ritme que hi ha en els regles governamentals, cal que progressi sense interrupció; si la marxa ascendent ens ha de permetre de donar el tomb a les coses, l'estancament, per contra, seria de resultats desastrosos.

En l'estadi de la política internacional, el món ha vist clar que Espanya lluita per la seva independència i per la democràcia

AHIR...

dia usaren un llenguatge més insolent, augmentaven la intervenció a mesura que l'empresa es feia més difícil, confessaven oficialment que lluitaven a Espanya al costat de Franco i anunciaren que aquesta guerra no es sinó un episodi de la guerra del feixisme contra la Pàtria del Proletariat i els pobles democràtics, França especialment.

Aquesta política dita de "no intervenció" ha permès als insurgents i als invasors, que han anat portant a Espanya homes, avions, tancs, canons, armes i municions en la mesura que els ha convingut, realitzar evidents progressos i dominar considerables extensions territorials.

Cal dir, també, que nosaltres hi hem tingut el nostre part de culpa. Varen ésser els militars i els poderosos els qui se sublevaren. I una part del poble, conduït per la passió natural del moment, cregué que la corrupció era, no dels militars, sinó de l'organització militar en general, i vol-

hi havia un comitè que era un veritable govern, deslligat o en pugna amb els restants i preterint l'autèntic i legítim govern de la nacionalitat autònoma o de la República; cada ciutadà armat pel seu mateix compte era una autoritat. El poder coercitiu havia estat enderrocat amb la subversió.

L'exèrcit, reduït a un nombre escassíssim de caps i oficials, gairebé mancat del tot d'allò que li era imprescindible, va ésser pulveritzat pels qui es creien que el despreniment, la valentia i la voluntat eren suficients per a acarar-se avantatja-

ment amb una organització militar cada dia més forta gràcies a la bel·ligerància italo-alemanya. Les milícies feren, durant els primers temps de lluita, meravelles sorprenents i palesaren el formidable valor de l'entusiasme i de la fe. Però fatalment havia d'ocórrer que com més puixança posseïa l'enemic, més insuficient havia d'ésser aquell conglomerat de milícies desorganitzats i sense disciplina que ho fiaven tot al coratge individual.

Des del punt de vista internacional, la realitat era el Comitè de No Intervenció. La República espanyola rebia moltes manifestacions de simpatia, visites amicals i carregaments de queviures, però era abandonada a l'empenta d'Itàlia i d'Alemanya.

A poc a poc, pogué superar els esdeveniments. La maquinària estatal es reconstruïa, l'eufòria era apagada per la responsabilització, els incontrolats sentien l'acció de la justícia, les diferències parti-

AVUI...

culars amb una organització militar cada dia més forta gràcies a la bel·ligerància italo-alemanya. Les milícies feren, durant els primers temps de lluita, meravelles sorprenents i palesaren el formidable valor de l'entusiasme i de la fe. Però fatalment havia d'ocórrer que com més puixança posseïa l'enemic, més insuficient havia d'ésser aquell conglomerat de milícies desorganitzats i sense disciplina que ho fiaven tot al coratge individual.

Des del punt de vista internacional, la realitat era el Comitè de No Intervenció. La República espanyola rebia moltes manifestacions de simpatia, visites amicals i carregaments de queviures, però era abandonada a l'empenta d'Itàlia i d'Alemanya. A poc a poc, pogué superar els esdeveniments. La maquinària estatal es reconstruïa, l'eufòria era apagada per la responsabilització, els incontrolats sentien l'acció de la justícia, les diferències parti-

culars amb una organització militar cada dia més forta gràcies a la bel·ligerància italo-alemanya. Les milícies feren, durant els primers temps de lluita, meravelles sorprenents i palesaren el formidable valor de l'entusiasme i de la fe. Però fatalment havia d'ocórrer que com més puixança posseïa l'enemic, més insuficient havia d'ésser aquell conglomerat de milícies desorganitzats i sense disciplina que ho fiaven tot al coratge individual.

FULLS D'HISTORIA ELS MARTIRS DEL 1640

S'escau "avui, 22 de juliol", la data de l'afusellament dels patriotes tortosins que secundaren el crit de rebel·lió que es llançava a Barcelona pel juny del 1640 i que, més tard, la història havia d'immortalitzar com a guerra dels Segadors. No és la primera vegada que es parla d'aquests fets. Ferran de Segarra, recordador de la veritat històrica en tants i tants aspectes, escrivia un dia un llibre pel qual venia a reivindicar la gesta viril dels nostres co-ciutadans, i que, dissortadament, la manca d'esperit patri impedí que aquell llibre arribés a publicar-se. El nostre enyorat patri Francesc Mestre i Noé — quina sort haurà estat la seva en aquesta hora dolça i tràgica de la destrucció de Tortosa! — tastava la fel d'un procés com a conseqüència de la seva companyia periodística en defensa dels caiguts per la llibertat. Un Ajuntament republicà, més tard, en un gest reparador, renunciava públicament a l'usdefruit d'uns títols mal guanyats i que eren un afront a la dignitat de la Tortosa catalana i liberal. No és, per tant, per ganes d'insistir sobre tema tan debatut que ens acollim a les pàgines de MERIDIA. Es, si més no, per rememorar aquells homes del poble, rebels a la traïció, posseïts d'un esperit inflexible a cap claudicació patriòtica, immolats sàdicament per la reacció, que la nostra mà descobre la cortina de la història, i mou el nostre cor, disposant-lo a l'homenatge.

Fa pocs dies anava jo a Tortosa. Enamorat d'ella, dels seus costums i tradicions de la seva gent senzilla, de les seves hortes exuberants, de l'Ebre famós i llegendari, dels seus carrers evocadors — reminiscències d'un poderiu musulmà que va fer-la gran i rica! — i n'eixia amb un urc al cor que m'encongí dolorosament. D'aquella Tortosa que jo tant havia estimat i per la llibertat de la qual — i per què no, també, per la seva mateixa dignitat? — morien, el juliol d'aquell 1640 esdevenint històric, els nostres herois, no en resta sinó un munt de runes. Caminava pel cementiri immens de les seves places, mentre a dalt, la nit s'estremia per l'espèctec dels obusos destructors. Tot d'una, el meu esguard avesat

ja a la fosca impenetrable, va veure resplendir dins la nit, l'esmalt d'una placa. Vaig llegir la inscripció: "Carrer dels Màrtirs del 1640". Vaig emocionar-me. Gosaria dir que els ulls varen humitejar-se. Aquelles lletres que havien resistit l'envestida brutal de la metralla feixista, duïen, al meu record, un alè de fortitud i d'esperança. Tant s'hi valia que la nit fos negra i que la ciutat, arrasada, dormís el son de la mort! Quedava en peu una placa amb unes lletres rutilants. I el meu pensament, perdut en l'embalum dels records, associava allò que les lletres volien dir i deien, a allò altre que s'endevinava a través del silenci de la nit...

Vaig deixar la ciutat. L'alba va trobar-la tan quieta i tan morta com la nit. Vaig deixar-la, però, amb un bri d'esperança al pit. Aquella inscripció va tenir la virtut d'encendre dintre meu, la flama del patriotisme. Aquella mateixa flama que va dur a la mort els Màrtirs caiguts un juliol inoblidable.

Es, doncs, un homenatge fet de records i de silenci, el que jo vaig tributar als nostres màrtirs. I avui com ahir, en que la pàtria corre el mateix perill d'ésser sotmesa a l'esclavatge. Moments que fan indispensable, ineludible, l'aportació de totes les voluntats lliures, és bo de recordar els nostres avantpassats. Recordar-los per seguir llur exemple. Seguir-los, imitar-los, superar-los si cal per continuar escrivint la nostra història feta d'heroïsmes sense parió.

Màrtirs del 1640! A Tortosa, unes lletres escrites amb la vostra sang, ens diuen avui quin és el camí, el nostre camí. Drecera d'amples horitzons, oberts a l'infinit. I, si per seguir-la costa sacrificis, i la nostra vida ha de quedar-s'hi a miques, fóra aquest el millor homenatge que Catalunya, poble d'anònims herois i de voluntats indomables, podria retro-us avui, diada commemorativa de la vostra mort!... Màrtirs del 1640, a Tortosa encara hi teniu el vostre carrer!... ¿Per què no haureu de tenir-lo també, a Barcelona, de la qual seguireu l'exemple aquell juliol tènol i magnífic?

J. CID I MULET

(Segueix a la pàgina 2)

GEGANTS DEL NORD: POLON

Sobre el darrer escrit de Mussolini

La Reacció i la Revolució

Miners d'Astúries: Ací teniu Polon, aquell babau de La Felguera que anava sempre amb els mocs penjant i menjant pomes amb les dues mans. Aquell xicotet de veu ronca, de gest rude i pantalons sempre estripats de la banda de seure. Aquell terror de tots els propietaris de pomaredes. Perquè recordareu que Polon anava sempre amb les butxaques plenes de riques pomes, dolces i oloroses. Ningú millor que ell sabia on es criaven les millors pomes d'Astúries, les millors peres, les cireres més carneses i fresques. ¡Oh, marades. Perquè recordareu que Polon portava en raimos penjats damunt el pit!

—Tú, dónde hostia robes esas cereces tan guapes, guaje? — li preguntaven amb freqüència a Polon els miners de Langreo.

Però Polon feia el sonso. No li treia una paraula ni el més llest. A la primavera, a les quatre del matí, Polon ja estava lleuat. On anava? Qualsevol ho endevinyava. No obstant, no era estrany sorprendre'l rondant pels horts i les pomaredes, a deu quilòmetres de La Felguera. Polon estudiava el terreny: allí hi ha una pomera estupenda, allí una perera superba, allí un cirerer magnífic, que el mes de maig serà glòria i meravella... Sabia mil vegades millor que els pagesos on es criava la fruita més saborosa i bona de Langreo. Des de La Viana a Carbayán i des de Sama a Mieres.

Però un dia Polon va anar massa lluny, és a dir fou massa atrevit. Despullà en un minut les pereres del capellà de Lada, Roman Zapico. Les peres queien precisament en l'àmbit de la finestra de Carola, aquella antipàtica neboda de don Roman. La noia veié com les branques d'aquell arbre magnífic s'estremien violentament, aquell matí clar i tranquil en el qual no es feia sentir ni un sol alè de brisa. Era estrany. Va mirar amb els seus ulls costans per la finestra i veié un cap negre, de cabells esbullats, bruts i tallats amb escales (com que era la seva mare la que li tallava el cabell). Avisà sigilosament el seu oncle, i don Roman, obans de posar-li la mà a sobre, el contemplà somrient una bona estona. Li feia gràcia aquella tranquil·litat del minyó, aquella manera de posar peres dintre la camisa. Però encara féu méu, Polon, per oprofitar aquell tresor de fruita. Agafà una corda i es lligà els pantalons que li arribaven una mica més avall del genoll, contra la carn. morrena de les seves cames brutes. I, a continuació, féu del cos un angle recte el vèrtex del qual arrancava de la cintura, i per ací començà a bascular peres grans com bombes de mà. I, de sobte, començà a inflar-se. Semblava un bus. Fins ací el capellà el deixà fer. Veritablement ja no li quedava ni un sot per omplir. Llavors, don Roman allargà la mà i l'agafà pels cabells.

—Ah! lladre del diable — exclamà mossegant-se els llavis de tan riure —, ja has caigut a la trampa!

Polon féu un crit i es quedà com una estàtua. El capellà el féu saltar per la finestra.

—De manera — li digué —, que tu ets el "caco", eh? Està bé, home — afegí —, i jo que perseguixo amb la guàrdia civil els pobres innocents gitanos... ¿Quedem que ets tu, eh? Ja t'arreglaré, jo, ja!

Polon demanà perdó cent vegades, gemegà, jurà per tots els sants de la cort celestial que ell solament hi havia anat aquella vegada, i féu tantes demostracions de protestes innocents, que els botons de la bragueta li saltaren i, per ací començà a sortir un raig de peres.

—¡Tapa't això, poca vergonya! — cridà el capellà girant la cara perquè no li veiés una rialla que pugnava per esclatar.

Després el sermonejà terriblement, li estirà les orelles, li donà uns quants clatellots i digué a Carola que preparés aigua perquè aquell vailet es rentés. Polon féu esforços inaudits per demostrar al bon capellà que ell sabia rentar-se com els minyons que anaven a veure la promesa. Tant es fregà que la cara se li posa vermella com una brasa. Polon suava de por. Però don Roman repetí amb ell el cas del bisbe de "Els Miserables". Manà a Carola que posés totes les peres en un saquet i el penjà a l'esquena de Polon manant-li que les portés als gitanos, que tant havia perseguit injustament. A Polon li'n

donà mitja dotzena i li digué que havia de tornar dintre de deu minuts. Polon, efectivament, tornà tot seguit i digué al capellà que si algú li robava les peres ell "se li menjaria l'ànima". Ron Roman li digué renegaire i que aniria a l'infern si tornava a repetir "allò"...

Però Polon va anar creixent, i als quinze anys començà a treballar de "pinxe" a La Tejerona. Es féu un xicot formal, molt

POLON

seriós. Era treballador i callat. Els dissabtes a la nit anava a llegir fulletons revolucionaris, al centre La Justicia, el sindicat metallúrgic de La Felguera. El mes d'octubre del 34, Polon solament tenia 17 anys i, no obstant, desempeñà el carrer per tirar adoquins als triangles de xarol dels civils. Però els civils no li ho varen

perdonar mal. Amb tot i això, pel juliol del 36, Polon marxà amb els seus companys a atacar la caserna de la guàrdia civil de les Cases del Compte. Tan endins arribà Polon que el feren presoner. Tres dies després, en rendir-se la caserna als miners assaltants, Polon fou rescatat. Immediatament s'incorporà a la columna dels miners que marxà a atacar la capital asturiana. Als carrers d'Oviedo, quan els miners trencaren la resistència dels rebels i travessaren la perifèria de la població, Polon caigué ferit. Donat d'alta tornà al front. Combaté amb els gegants de Carracera al Mazuco on novament una bala escolli el seu cos.

Polon no desmenteix la seva raça. A la seva raça no hi ha covards. La seva família fou bàrbarament represaliada per l'octubre. Una germana i el pare foren condemnats a trenta anys de presó. ¿La família del Xaritu? "¡Menudos fíos!"

Polon arribà a evadir-se d'Astúries. Arribà a Barcelona i marxà cap al front de l'Est. Anà de voluntari a la 224 Brigada... Però ohir en els trobàrem a les Rambles, amb un braç trencat. Polon ha caigut ferit una altra vegada.

Ací teniu Polon, miners asturians. Corre per ací, per aquestes Rambles jubiloses de Barcelona piropejant les noies, amb el seu braç trencat, els seus 21 anys, bru de vida i de moral combativa, amb la seva granota plena de greix i de fang de les trinxeres, amb la seva insígnia de sergent i amb unes plantofes roges que agafà a un moro en el front de Balaguer. Però el veureu poc temps, perquè diu que ací s'hi està "més malament que Déu", que s'està millor al front. Està boig de moral i d'optimisme. A més, ara ja sap mocar-se bé i no li salten els botons de la bragueta amb el pes de les peres de qualsevulla capellà...

¡Amunt tots els Polons de la República!

Juli VICENTE

Segons Mussolini, en el món d'avui s'està descabdellant una gran lluita entre dues revolucions històriques d'influència universal: la Revolució francesa i la Revolució italiana. Els principis del 1789 són, diu el "Duce", atacats i desallotjats de llurs posicions pels principis que ell ha donat al feixisme. Uns principis que no són seus, sinó de Nietzsche, de Georges Sorel, de Maurras i del grup intel·lectual que, trenta anys enrera, va voler crear un moviment nacionalista i imperial a Itàlia. Agafant

MUSSOLINI

principis de l'un i de l'altre, barrejant-los a la seva manera, Mussolini ha anat elaborant, a través d'enormes contradiccions i servint els seus plans successius, una doctrina que no seria res si no tingués al darrera una força estatal i militar i una política internacional audaç i turbulenta.

Amb aquesta doctrina per senyera, i po-

sant a contribució passions primàries d'hommes i de pobles, Mussolini s'ha proposat donar la batalla als principis de la Revolució francesa, que són els Drets de l'Home i del Ciutadà, anomenats per ell amb mofa "els immortals principis".

Empès per la seva folia ambició, Mussolini no en té prou de fundar el segon Imperi de Roma, i de fer-lo més gran i més fort i més durador que el primer. A aquest pla de domini territorial i polític, hi afegeix un altre pla ideològic. Per a la set de glòria del "Duce", és encara poca cosa sobrepasar Cèsar i August, refer el mapa de les cinc parts del món i establir damunt d'aquest l'hegemonia de l'eix dual Roma-Berlin o de l'eix triad Roma-Berlin-Tòquio. Vol imposar a les intel·ligències el propi ideari fet de retalls i miques, de trossos i bocins, vestit d'arlequí que no podem anomenar apedaçat, perquè tot és de pedaços.

El pròleg que Mussolini ha posat al recull de les actes del Gran Consell Feixista, resulta un magnífic document per a l'estudi de la psicologia anormal de l'ex-socialista, ex-demòcrata i ex-republicà que ha fet del feixisme un instrument de lluita implecable contra la República, la Democràcia i el Socialisme. Allí hi ha tots els seus tics i tots els seus "trucs", en una síntesi breu i clara. Allí es veu ben bé que allò que ell anomena Revolució feixista és, no pas cap Revolució nova, sinó la Reacció.

No es tracta del xoc de dues accions revolucionàries de distinta trajectòria cap endavant. Es tracta del xoc, d'un altre xoc, entre l'impuls revolucionari que porta la societat humana cap endavant, i l'esforç reaccionari que intenta de fer-la tornar enrera.

Mussolini, que fa alguns anys provava d'assenyalar les coincidències entre el bolxevisme i el feixisme en el terreny ideològic i presentava aquests dos moviments com a dirigits alhora contra el demòcrata-bolxevisme, ara ha canviat de parer davant la sòlida posició de Stalin respecte als problemes mundials de l'hora present. Convençut — tant ell com Hitler —, que sota cap pretext no pot comptar amb l'ajut directe o indirecte de la U. R. S. S., deixa d'atribuir al bolxevisme el caràcter d'un element destructor dels principis del 1789; li atribueix el caràcter d'un element continuador d'aquells principis, i el considera com llur última forma, després de la qual el cicle històric de la Revolució francesa restarà clos per a obrir pas lliure al cicle de la Revolució feixista, que omplirà el segle XX, tal com l'altra Revolució va omplir el segle XIX.

Heus aquí la filosofia de la història contemporània, segons Mussolini. Una filosofia feta a mida, posada al seu servei. Un dels seus mestres, Maurras, és en aquest punt molt més coherent i sincer. Maurras no parla, en combatre la Revolució francesa, d'oposar-li una altra Revolució, com fa Mussolini i com ha volgut fer Franco. Oposar la Reacció a la Revolució. I un altre deixeble seu, més fidel que Mussolini, i que podríem anomenar el deixeble predilecte, Léon Daudet, usa, lloa i canta sovint el mot precís: Reacció.

En la Reacció — la vella Reacció que intenta rejeonar-se —, la força que s'oposa a la Revolució. En canvi, la Revolució russa, que és una Revolució autèntica, ha acabat per trobar-se en el mateix camí de la Revolució francesa, perquè n'és la continuadora, no pas la destructora.

En el segle XX, igual que en el XIX, la gran lluita humana és fonamentalment la de la Reacció i la Revolució. I tot el darrer de les forces de llibertat ha de dirigir-se avui a aconseguir que el cicle es tanqui per llur victòria heroica damunt les forces reaccionàries. Una victòria mundial tan gran, que quan l'enemic caigui, ja no pugui tornar a alçar-se mai més.

A. ROVIRA I VIRGILI

Cartes imaginàries a Teresa, de un corresposal imaginari

He començat a escriure't amb una certa angúnia, Teresa. Em sabia greu perforar el silenci absolut d'aquesta nit amb el tecleig de la màquina. Experimentava com un pànic que cada lletra que eixia disparada cap al paper hauria de provocar un xiulet estrident en la calma que embolcalla el poble. La temptació de comunicar-me amb tu, però, en aquesta hora insinuant i propícia m'ha escampat les manies. A les primeres ratlles no he pogut evitar d'aturar-me, un xic esverat, i he llucat amb recel enllà del finestral de la meua cambra: Res de nou en el paisatge nocturn. Els mateixos blaus pàl·lids, els grisos fosforescents i les masses obscures subratllades de lluna. Igual que ara fa cinc minuts. Puc, doncs, seguir escrivint-te amb la consciència tranquil·la de no haver estat l'autor de cap catàstrofe.

Són les dues. He arribat no fa gaire del poble, a través d'uns carrers solitaris, per entre les cases de portes closes i finestres mudes. Talment com si deambulés per una població evacuada. Em costa imaginar-me el rebombori del front, enmig del qual em trobava no fa gaires setmanes. Allà el conjunt de sorolls et priva de destriar els que puguin ésser més perillosos. Ara, aquesta quietud ininterrompuda se m'imagina més enganyadora. La trajectòria xiuladora d'un obús es precisaria en aquesta nit amb una claredat esgarri-fosa... Decididament aquesta absència total de remor m'impresiona estranyament.

Acabo de deixar a casa seva un company de la 43 Divisió. Al Foment s'ha celebrat aquesta nit un ball de comiat als minyons del poble que han passat ací llur permís. Demà passat retornen a llur actual destinació, amb la mateixa fermesa i irreductibilitat que vingueren. L'ensenyadora garcia de les dues setmanes passades al poble, la cordialitat i afecte de les encaixades amb que han estat acompanyats pertot i per tothom, el clima enyorat de la casa parval, l'intercanvi d'abraques amb la promesa sota el presseguer de l'hort

escenografiat pel prodigi de la posta de sol, no faran trontollar llur sentit del deure a l'hora imminent de la partença. El Mestre, estimat de tots i escoltat amb respecte sempre, ha trobat les paraules justes per a provocar l'emoció dels concurrents al ball. A la mitja part, després d'un breu parlament de l'alcalde, els ha dit, entre altres coses igualment atinades: "El record d'aquests bells dies de permís, han d'ésser un dels estímuls que us han de regir quan us trobeu novament en el lloc de combat. Com més entusiasme i disciplina esmerceu en la lluita, més prompte tornareu als braços que us diran aviat l'adéu més amorós. Feu, vosaltres i els companys de tots els fronts de la llibertat, que no sigui llunyà el moment de presidir amb la vostra presència de lluitadors indomables l'apat de la pau i de la victòria."

Demà passat quan jo vagi a acomiadar-los carretera enllà, junt amb la gran colla dels que els estimem, recordaré aquestes paraules del Mestre al moment de l'encaixada cordial. I restaré al terme del poble, satisfet d'haver complert el meu deure, d'una manera voluntària i espontània, des d'aquell 19 de juliol que vàrem plantar el llover de la llibertat dels pobles, i no em sabrà cap greu haver-lo regat amb la meua sang.

I no deixaré de recordar-te a tu, Teresa, i les paraules de la teua darrera carta que he llegit amb un sospir ample, confortant, que equilibra meravellósament el meu esperit: "Ara t'estimo — em dius — per tot el que en tu m'ha fet estimar-te de sempre i pel que m'enorgulleix la teua personalitat de mutilat de guerra."

Com no deixo de recordar-te en aquesta nit clara i silenciosa que ofereix, finestra enllà, un finíssim paisatge de blaus pàl·lids, de grisos fosforescents i de masses obscures retallades de lluna... Un paisatge que només espera que calli la minúscula metralladora de la meua màquina per anar-se'n a dormir, també, i deixar que l'alba propera el metamorfosegi delicadament. Pere GUARDIOLA

—Ja és ben trist això de no voler la guerra i haver-la de fer; haver-la de fer i no poder; no poder-la fer i haver de contemplar com els altres cada dia estan més a punt per a fer-nos-la.

DOS ANYS DE GUERRA

(Ve de la primera pàgina)

comprès l'error de l'actitud suïcida emmenada durant aquests dos anys; el canvi de política s'ha de produir forçosament i aviat, puix que d'altra manera els estadistes d'avui col·laborarien amb plena consciència a l'ensuïada dels països que governen i apunyalarien traïdorament la civilització que la humanitat ha bastit a través dels segles. El món es troba en un moment crucial, i tot fa creure que s'empenirà el camí adequat perquè pugui seguir la bonu marxa.

El balanç de dos anys de guerra internacional a Espanya no condueix, doncs, a resultats pessimistes. Ens hem posat en condicions de canviar de manera decisiva el panorama de la contesa. I sabem complir bé la consigna de resistir en espera del canvi. Cal, així sí, que els esforços de tots es redoblin constantment; d'altra manera, els progressos serien debades.

Un any enrera, tot i posseir més territori i no ésser tan intensa la intervenció italo-alemanya, el balanç no era tan favorable.

J. ROURE-TORENT

LA MORT DAMUNT EL MAR...

A Ramón Vinyes

El mar té un brill de punyals i de gardenies de plata, les veles en l'horitzó són nards i presagis d'alba i l'aigua riu i somriu amb set colors a la cara.

Al lluny, travessa la Mort un núvol gris de metralla. Respira i el seu respir sembla un reneç de pirata i estén les ales, talment un ou de presa que aguaita...

I ara la Mort ha fugit, humides de sang les ales; fa un crit de monstre abrandat i li respon una mare que cerca el fill entre el fum i la runa de les cases.

Tremola el mar i és d'un to lívid, com d'aigua malalta, plora llàgrimes de sal l'ona en el si de la platja i al lluny, en senyal de dol, totes les veles s'acalen...

Frederic ALFONSO I ORFILA

Les Escoles Tècniques de Catalunya

Som a les vacances d'estiu, el curs normal és a la seva fi i fins a l'octubre no en començarà un de nou. Cal aprofitar aquest període, preparar-se i evitar que en aquest nou curs continuï el perniciós i antieconòmic dualisme d'ensenyaments entre l'Estat i la Generalitat a les escoles tècniques de Catalunya. A la Universitat de Barcelona, on el problema era molt més difícil de resoldre, ja es trobà la manera de fer-ho, tot donant, en una certa mesura, satisfacció als nostres sentiments nacionalistes. Res no s'ha fet, en canvi, ni res hi ha en preparació, que nosaltres sapiguem, per a coordinar a Catalunya les actuacions de l'Estat i de la Generalitat a l'ensenyament tècnic, i si l'actual inhibició de l'un i de l'altra perduren, perduraran també la poca eficiència pedagògica i les antieconòmiques condicions de funcionament de les escoles tècniques de Catalunya.

Que no es digui que ara és prematur parlar d'aquesta qüestió i que no cal pensar a començar nous cursos mentre la majoria dels que haurien d'ésser els seus alumnes són soldats del nostre exèrcit. Si gu al proper octubre, sigui més enllà, tots, alumnes i professors, podrem un dia tornar a les aules, i fóra imperdonable que, arribat aquest venturós moment, no es poguessin reprendre de seguida els estudis, per a donar temps perquè els organismes adients es reunissin, deliberessin i Govern Central i Generalitat arribessin a una solució que és imprescindible i urgent perquè la situació actual de l'ensenyament tècnic a Catalunya no és satisfactòria per a ningú, Estat, Generalitat, alumnes ni professors, i perquè del 19 de juliol del 1936 ençà i fins, si voleu, des del 14 d'abril del 1931, moltes coses han canviat, si no de dret, de fet, de manera que pretendre inaugurar un nou curs a les escoles tècniques de Catalunya atinent-se, simplement, al que es pugui llegir a "La Gaceta" fóra retrotraure la situació a les seves mateixes característiques dels temps de la monarquia, i això, n'estem ben segurs, ningú no ho voldrà, ni en desitjarà la responsabilitat. No volem parlar ara en defensa dels nostres drets autonòmics tant en l'ordre lingüístic com en altres aspectes, puix no tenim motius per a suposar que ningú vulgui atacar-los, però hem d'afegir que fóra inelègic, fóra poc amistós envers nosaltres, voler emparar-se en el que diu i, sobretot, en el que deixa de dir "La Gaceta de la República" per a comportar-se com si determinats canvis no haguessin tingut lloc. I hem de remarcar, de manera especial, que el nostre idioma no ja ara, sinó des de la implantació de la República ha tingut a les nostres escoles tècniques consideració i categoria similar a l'espanyol, més per tàcit conveni i major comoditat de professors i alumnes que no pas obeint a cap disposició de caràcter general. És lògic, doncs, donar consagració oficial a tot costum. Fóra injust i inoportú, en canvi, voler anar-hi en contra.

...

Algú potser pensarà: no són els presents, uns moments gaire propicis per a ocupar-se de res que no estigui directament lligat amb la guerra. No ho creiem així; en una lluita tan llarga i persistent com la que estem sostenint no es poden aplicar normes com si es tractés d'una breu contesa. L'esforç extrem, la concentració integral en la defensa i en l'atac són propis de la batalla d'un dia, com de les hores en què el vaixell on viatgem es troba en perill de naufragi o la nostra llar amenaçada d'ésser consumida pel foc. En aquests moments no pensarem a menjar ni a reposar, ni en res que no sigui abatre l'obstacle i sortir-ne triomfadors, i com més tivants estiguin els nostres nervis, millor. Però ara, no. Ara hem d'atemperar-nos, viure sense febre i mantenir en tot la tònica normal de la nostra vida com a penyora d'indefinida resistència i de la impossible victòria de l'enemic. Miri's, posem per cas, com els teatres continuen oberts i com així convé, perquè el regular funcionament dels espectacles públics és el màxim exponent de normalitat de la vida ciutadana. El personal masculí de teatre fora de l'edat militar, sembla que podria, si més no, agafar el pic i la pala per a fer fortificacions, i les artistes el ganxet per a teixir jerseis, però és millor que tots plegats apliquin els seus esforços en llur ocupació habitual, el teatre.

I podem dir també que no serà temps mal aprofitat el que professors i tècnics esmercin en la tasca d'estudiar la futura organització de l'ensenyament tècnic a Catalunya, encara que això pugui ésser jutjat, erròniament, com afer deslligat de la guerra i com a problema que té espera. No en té, d'espera, tal com hem provat d'explicar, i cal que l'Estat i la Generalitat parlant-se, com es diu, amb el cor a la mà, s'entenguin i deixin a punt de marxa la nova organització de l'ensenyament tècnic a Catalunya segons normes de tot respecte als drets de Catalunya i de la República i que siguin d'una màxima eficiència pedagògica, dintre de les possibilitats econòmiques del país. I d'altra banda, modificar l'estructura de l'ensenyament tècnic és molt més fàcil ara amb les escoles tancades, que més endavant quan hagin de tornar a funcionar normalment. Comptem, doncs, que no serem sols en creure que la reestructuració de l'ensenyament tècnic a Catalunya és un problema que no té espera i que és de més fàcil solució ara que no més endavant.

Joan ROSICH

DE LA HISTORIA

I III

"Europa" com a concepte històric i com a signe simbòlic de germanor espiritual gaudia d'un gran prestigi en el món occidental abans de la Gran Guerra del 1914.

Europa era veritablement la forma, la super-estructura, del món occidental.

La rapidesa de les comunicacions per terra, mar i aire esborrava les distàncies de la Geografia. L'Economia, la Moral, la Ciència i l'Art convergien lentament, a través de la Història, cap a la formació del seu organisme.

Ni una sola idea, ni un sol caire original del pensament que no es retransmeti de cap a cap d'Europa. Una investigació científica començada pel saví d'un país és continuada pels savis d'altres països.

Econòmicament no hi ha cap país que no depengui dels altres. Fins i tant que s'havien concebut aquells plans grandiosos segons els quals Europa organitzaria l'agricultura i la indústria atenent la fertilitat del seu sòl i les riqueses del seu subsòl sense tenir en compte les delimitacions frontereres.

Les nacions venien a ésser unes estructures menors, una mena d'ampliació de l'estructura familiar (família, ciutat, nació i Estat; cada una d'aquestes estructures unificava gradualment l'element divers: parentiu familiar, llengua, costums, psicologia influïda pel clima i pels sediments d'antigues cultures). La consciència de l'home occidental era Europa.

Europa: Forma concreta de la cultura occidental. En aquest concepte representatiu d'Europa queda inclosa Amèrica, nascuda culturalment de la històrica Europa.

¿Què ha succeït d'ençà de l'acabament de la Gran Guerra que el concepte d'Europa ha desaparegut?

Les fronteres dels països es tanquen. Dins l'àrea ben delimitada de cada país són avivats tots els antics rencors, tots els antics odis. Xovinisme patriòtic i Fanatisme religiós. Són exaltats fins a un grau demencial sentiments i interessos irreductibles i contradictoris.

L'espectacle és ben sorprenent. Heus-ne ací l'explicació.

La Gran Guerra del 1914, que fou un desastre per a les Nacions i els Estats, va resultar un negoci per al Capitalisme Internacional. L'hegemonia econòmica estava en les seves mans. En canvi, la Revolució Russa i la consolidació de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques constitueixen una amenaça per als que detenen entre les seves mans l'hegemonia econòmica mundial. D'ençà d'aquest precís moment la política europea comença a canviar d'aspecte.

El concepte històric d'Europa era acceptat (recordeu que hom el feu servir de pedra angular de la Gran Guerra), mentre no es disputava l'hegemonia econòmica a aquells que pretenien administrar-la. Des del moment que el poder econòmic amenaçava canviar de mans, la política europea va anar exclusivament dirigida a esmicolar, a destruir el concepte històric d'Europa. (El Socialisme com a doctrina no era gens temible perquè deixava entre les mans del Capitalisme tots els ressorts de la resistència. El Socialisme com a poder: aquest era l'enemic.)

Aleshores comença un nou període d'agitació a Europa. Període d'agitació contrarrevolucionària que consisteix a posar en joc tots els ressorts de resistència — de reacció —, fins els més imprevisibles, per oposar-se a l'evolució natural de l'economia cap al Socialisme.

La demagògia nacionalista és fomentada (llegeixi's: finançada) pel Capitalisme internacional per a rompre per tots els mitjans i maneres el Front popular internacional.

Per atènyer més fàcilment els seus propòsits el Nacionalisme més reaccionari prengué a l'interior una forma socialitzant. No ens deixem enganyar. L'organització, tant exterior com interior dels països Feixista i Nacional-socialista està enterament en mans del Capitalisme internacional; viuen del crèdit i dels emprèstis que el Capitalisme els atorga, i és el Capitalisme que dirigeix llur política exterior. (Això ens explica la intrmissió d'Itàlia i d'Alemanya en la política d'Espanya.)

El plet és de caràcter internacional. Aquells que consideren els conflictes que es debaten a Europa (i a Orient) des del punt de vista nacionalista o de pretenses reivindicacions nacionalistes s'erran de mig a mig.

Palmira Jaquetti ens ofereix un llibre d'una sensibilitat extremament femenina que té per nom "L'estel dins la llar". Ja és fallera de poetes la lluita per abastar l'estel simbòlic (del símbol que vulguem), i sembla adient que, mentre els homes el copsen en qualsevol moment de la vida i en tots els llocs del món, les dones, fidels al destí que els ha assenyalat la naturalesa, restin a casa i allí el retinguin. Tanmateix, dins de casa, l'estel s'ha de cercar i com que sempre hi és, vivint i etern, la feina del poeta és de més refinament. La bellesa de la llar no sobta com la dels llocs i les accions externes, car aquestes se'n apareixen a cada instant renovades i ens atrauen l'atenció. La casa, la família, sempre igual, impossibles de trastorns gaire grossos ens acostumen tant a unes mateixes visions i emocions que difícilment arribem a distingir. Però la dona contribueix com ningú a crear la igualtat quotidiana de la casa, i si l'assoleix, la seva obra serà digna pariona de les grans empreses. Això, o almenys el desig innat i sincer que en porta, li facilita l'expressió de la poesia

"L'ESTEL DINS LA LLAR"

Poemes de Palmira Jaquetti

de la llar, la qual no és més que un pas del cor al pensament.

La nova poetessa de qui parlem viu aquest desig i el revela en els versos, escrits molts d'ells amb versos en condicional, en futur i en subjuntius. Les accions cantades són especialment les feines domèstiques; cosir, planxar, fer ganxet, fer la bugada, ocupacions tant de mare com de germana o de filla gran: no pas les privatives de la mare com, per exemple, la de pujar els fills. El desig és remarcat més palesament en el segon poema titulat "Al caire de l'onada em faig la casa" o en la "joguina" que diu:

"Abril, escorre ja tot el fil d'aies i somnis. Infantil

Altres poemes ens parlen de somnis i de desigs, i de besos. L'home estimat i els infants desitjats han suggerit les millors imatges, que es troben entre els diminuts poemes aplegats sota el signe de "Joguines". Entre aquests mereix una atenció especial la "Cançó dels Elefants", ben apta per a l'escola.

El desig no fereix l'optimisme: no arriba a ésser cap tortura, sinó que es deixa portar amb un revestiment de confiança i, sovint, insinua la seva continuïtat enllà dels dies i de les setmanes, enllà dels temps indicats per la florida dels arbres i l'arribada dels ocells. L'optimisme s'emporta el vers i li dona un gràcil engorgament.

La poesia catalana ja coneixia quelcom de l'encís de la llar: López Picó entre els homes, i les senyores Maria Antònia Salvà i Clementina Arderiu l'hi havien dit amb prou belles paraules. Aquests poemes fan esperar el moment de posar a llur costat els de Palmira Jaquetti.

Osvald CARDONA

A P U N T S

EPA OINOPA PONTON. —

Ahir, segut en una barca abandonada, plena d'algues, contemplava "l'innumerable somriure de la mar". Era un capvespre d'una incomparable diafanitat. Mentre em mirava l'horitzó esbatanant i nu, sentia com si la radiosa claredat m'anés penetrant tot. De la mateixa manera que Maragall, "bevent al raig de la font, penetrava els secrets de la terra misteriosa"; en el meu encantament davant el ric incessant de les ones, que estenien sobre la platja ampla i sumària llurs farbalons d'escuma, a mi em semblava penetrar els misteris de la mar clara.

Bressava el meu encaferi, el fresseig ininterromput de l'onejar. La salabr marina i el iode de les algues, eren com la llunyania de la meva sensibilitat. De fet, quan hom aconsegueix aquesta mena de purificació per la naturalesa, tots els sentits tendeixen a crear un conjunt harmònic que té molt del de la música. D'aquí que em vinguessin al pensament i aflússin a flor de llavis aquestes sonores paraules gregues que he posat com a títol. (Que em perdoni En Carles Riba si no les poso bé, i si, a més, les interpreto malament.)

Em preguntava d'on me vindrien, mentre em mirava "la mar color de vi". Ah, ja ho tenia. Aquestes paraules volien dir això: la mar vino-sa, la mar color de vi; l'epítet que empra tan sovint Homer en l'"Odíssea". Però jo les recordava en la seva forma grega, perquè és d'aquesta manera que Stefan Dèdaus, en l'"Ulisses" de James Joyce, se les repeteix, mentre camina al llarg de la platja. (Aquest encisament que produeixen certes paraules en l'esperit de l'heroi de l'"Artista adolescent" és una característica de l'obra de Joyce.)

Mentre així divagava, entrà en la meua visual, un grup format per un home i una dona ja fets, que anaven amb una criatura. L'home, amb els pantalons arromangats, feia caminar la nena per l'aigua i li omplia la galledeta que portava. Era alt, i per lo fesomia, semblava esgotat. La dona es mantenia a una certa distància de l'aigua, d'esquena a mi. Tenia una posa que feia ressaltar la tivantor, ja de si prou

pronunciada, de les seves rotunditats. La lleu marinada que feia, marcava el seu vestit fi, sobre el seu cos, com els vels que cobreixen les estàtues antigues, però sense llur castedat. De tant en tant es girava i em mirava provocativament. Després, quan marxaren, vaig seguir el seu caminar balancejant sobre l'arena, bo i pensant en l'epítot a què dona lloc una escena semblant en l'"Ulisses" de Joyce. I, una vegada més, vaig sentir una gran admiració per la profunda humanitat d'aquesta obra.

EL RECORD D'EN MUNTANER. — Com no recordaria, jo que he descrit amb entusiasme l'horta, que En Muntaner, ja vell, hi escriví la seva "Crònica"? En efecte, segons explica en el començament d'aquesta, un dia, mentre dormia en la seva alqueria de Xilvella, "en l'horta de València", se li aparegué un vell prohoms, vestit de blanc, el qual li digué que es llevés tot seguit i mirés d'escrivure un llibre de les grans meravelles que havia vist en

les moltíssimes guerres en què havia pres part.

Record emocióat, el meu, per aquesta figura altíssima de la Catalunya antiga. Cap vida més digna que la seva d'ésser imitada pels combatents catalans. Quan el nostre coratge es debilita, per envigorir-lo no hem de pensar m'és que en aquest emporadnes que es jugà la vida per Catalunya en incomptables batalles. I la seva bona estrella — que féu que arribés a vell i pogués escriure la seva "Crònica" — ha de fer-nos confiar en la nostra. Com podríem queixar-nos d'estar alguns mesos sense veure els nostres familiars, si En Ramon Muntaner suspengué el seu viatge a València, on l'esperava feia deu anys la seva promesa, per servir el seu país!

Per això, si sempre és recomanable llegir la "Crònica" del Mestre racional de la host dels catalans a Orient, molt més ho és ara que estem en guerra. I pot ésser fructífer el somni que tindrà cada combatent català en llegir-lo, perquè li semblarà que segueix el gran defensor de Gallipoli, sota l'onejar de la gloriosa bandera de les quatre barres. Josep SOL

En aquest 19 de juliol UN POETA DAVANT LA GUERRA

Abans, les guerres tenien un accent peculiar tan encomanadís que arrossegaven els pobles en un clam de deliri bèl·lic. Se'ls pintava una escenografia tan enlluernadora per a després de la victòria, que els pobles vibraven, egoistes i inconscients, i es llançaven a les armes per tal d'aconseguir aquella Arcàdia fictícia, bastida amb els colors més impressionants, que els esperava més enllà de les fronteres o dels mars de la pàtria llur. Hi havia un concepte mig-grat del sentiment humà i en nom d'una hipotètica civilització s'enfrontaven les races de tots els continents. No cal esmentar els noms dels conqueridors més famosos, per tal com són vius en la memòria de tots i el nostre esperit no és el més adient per a retrè'ls homenatge en aquest memorable 19 de juliol, tan íntim, tan auster i tan nostre.

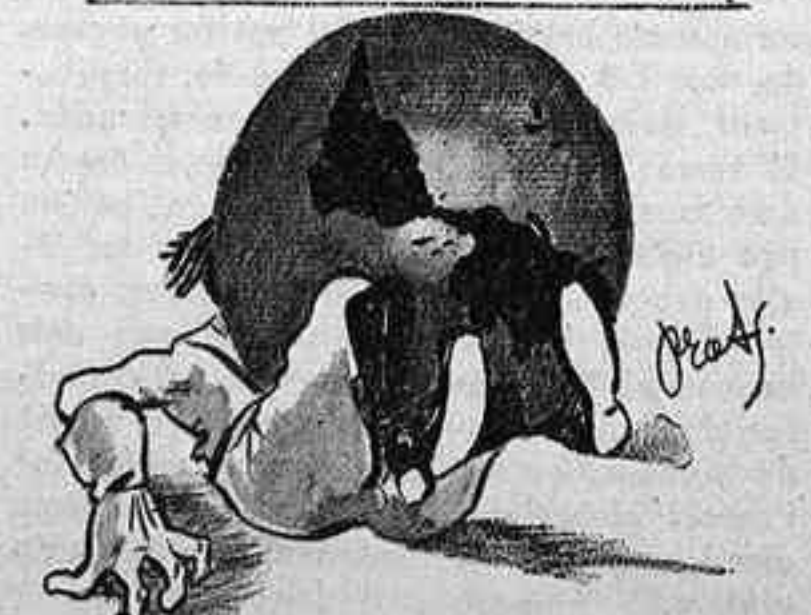
Defugim per sensibilitat tota mena d'homenatge vers aquells que han assolit la glòria emprant la força en menyspreu de la raó. Però ells, en una altra època, potser perquè era una altra la sensibilitat i un altre el concepte que la humanitat inspirava, van ésser exaltats i glorificats pels més alts poetes. Poemes èpics, asdevinguts famosos, han immortalitzat les gestes d'aquells homes i encara avui el resso d'aquells cànctics sembla inspirar uns idèntics sentiments en les ànimes obscures d'uns altres homes que volen imitar-los. Avui, però, el món ja no és verge. Tot és descobert, tots ens coneixem i l'aire de conquesta que té la nostra guerra, la guerra que ens fan, no és per a imposar-nos la civilització, sinó per a destruir-la.

Ficats en una guerra que no havem desitjat mai, que mai no l'havem provocada, lluitem i morim per defensar allò que ens volem prendre: la pàtria, la llibertat, la cultura... Sols, com una família que vetlla per la perpetuïtat del seu nom i de la seva sang, ens defensem de l'invasor amb el coratge que ens dona la força de la raó, d'ells, que ens ataquen amb la raó de la força. I en aquesta defensa heroica, ànica, que fem de la nostra terra i de la nostra civilització — qui en pot dubtar! — hi han hagut pàgines dignes d'ésser lloades pels més grans poetes. ¿On són, doncs, aquests poetes i llurs poemes? S'ha dit que no ha sortit el poeta de la guerra. Jo crec que aquest poeta que algú desitja no el donarà Catalunya. No pot donar-lo. Com dubto que el doni l'Espanya republicana. I és que les característiques de la nostra guerra no són iguals a les de les guerres d'abans. Abans es lluitava de potència a potència, de força a força, d'odi a odi, perquè el sentiment moral i d'humanitat era absent dels pobles en lluita i el vencedor esdevenia un Déu i es lloava el Déu de la victòria. Ara, la sensibilitat és una altra, el sentiment d'humanitat presideix la moral de l'home d'avui i, més que exaltar la lluita, més que lloar la gesta heroica, tot i sentir les vives i glorioses en les pregoneses de l'ànima, plorem les cases enderrocades, els infants assassinats, la cultura en perill. Perquè pensem que això tan senzill és el llevat de les generacions futures i la continuïtat de l'esperit de la nostra raça. I plorant aquests fets, secundaris en aparença a altres fets de guerra, cantem la nostra lluita en forma d'eco, perquè el combatent, en arribar-li el resso, vibrarà silenciosament i esperarà l'hora del combat per tal de venjar aquells fets on la barbàrie té més intervenció que la pròpia guerra.

Repossem tota la poesia escrita d'ençà de l'esclat sangant i veurem com l'èlegia excel·leix per damunt de tot altre caire poètic. I és que hi ha una fidelitat al nou temperament, nascut de la post-guerra, la del 1914.

No cerquem, doncs, el poeta èpic a ultrança. Acceptem el poeta nou, que canta en elegia a tragèdia que vivim, perquè un sentiment d'humanitat li inspira el cant i perquè aquest sentiment d'humanitat és el timbre més gloriós de la nostra raça i el més alt motiu d'orgull dels nostres combatents, que el defensen, per trista paradoxa, amb les armes a la mà.

J. GIMENO-NAVARRO

QUI TOT HO VOL TOT HO PERD

LA QUALITAT, VERITABLE PUNT NEURALGIC EN LA CONCEPTUACIO DE L'ART DELS NOSTRES TEMPS

I III

DE LA QUALITAT EN PINTURA

Després dels dos articles (1) que, a propòsit de la qualitat, han precedit aquest que ha de cloure la sèrie, entenem que ha arribat el moment d'entrar en el veritable nervi de la qüestió, i serà per a enforçar-la de bell nou, que ens caldrà referir-nos una altra vegada al llibre del pintor Callicò, recordant la seva classificació dels pintors, en les dues manifestacions extremes: "pompiers" i avantguardistes.

Es per això que, no podent separar-nos massa del terreny en què ell va situar-se, ens proveïrem tanmateix d'aquella dosi de flexibilitat que preconitzàvem en l'article primer, i procurant no decontar-nos per cap dels sectors en pugna, creiem oportú oposar a la classificació suava aludida, la d'un criteri espanyol: farsants i aprenents.

Això ens portarà, naturalment, a tocar aspectes tan importants com la tècnica, la concepció i la interpretació en pintura, la qual cosa ens permetrà controlar, fins a cert punt, aquesta excentricitat característica de la pintura moderna que, en certs moments, cal reconèixer que sembla tenir molts punts de contacte amb la follia i que, de fet, no respon més que a la necessitat de trobar una manera apropiada a les noves directrius que la inquietud dels pintors joves posa en joc.

Pel que es refereix a la tècnica, després de distingir la tècnica com a realització plàstica de la visió pròpia de cada artista, i per tant lligada o amb la seva major o menor facilitat per a reeixir, i la tècnica com a procediment pictòric, entenem que hi ha possibilitat d'establir la relació següent que, com pot comprendre's, serà per via de diferenciació:

CEZANNE: BANYISTES

FORTUNY es diferencia de PICASSO com PICASSO es diferencia de CEZANNE

en la qual, els termes extrems estan representats per dos pintors, el primer dels quals va caracteritzar-se per la seva facilitat, mentre que el segon va fer-ho precisament per la dificultat amb què va crear la majoria de les seves obres, amb la particularitat que en cap dels dos exemples, pot dir-se que la qualitat sigui absent dels resultats obtinguts.

Per altra part, el representant del terme mitjà és no sols la figura de major representació dintre de l'art modern; sinó que, aplicant-li les consideracions que acabem de fer amb els termes extrems, és l'home que estant dotat d'una facilitat extraordinària, s'esforça a contrarestar-la amb la seva excentricitat. Això explicarà que si és cert que Picasso no sempre ens satisfà i, en més d'una ocasió, ens fa rodar literalment el cap amb les seves "boutades", també ho és que quan ens

agrada, ens agrada més que cap altre pintor, encloent dintre de l'apreciació aquesta el millor que les Arts plàstiques han produït fins als nostres dies.

Hem correlacionat els noms de tres pintors de fama mundial a propòsit dels quals, atenent-nos ara al mitjà d'assolir els seus resultats, caldrà que recordem, que si de Fortuny s'ha escrit que posseïa el do màgic de la facilitat amb una tècnica que, per estar perfectament d'acord amb el gust del seu temps, no podia menys de proporcionar-li els grans èxits que va obtenir; per contra, Cézanne va ésser l'home que cerca amb dificultat i que, per trobar-se en condicions oposades a les de Fortuny, el seu èxit fou tardà, per bé que d'una extraordinària influència en la pintura moderna. Resta, doncs, el terme mitjà: Picasso que, segons ell mateix ha sostingut (2), és l'home que troba, i que, amb les seves extraordinàries facultats d'assimilació, i malgrat les invectives dels seus detractors, continua fent girar al seu voltant l'art dels nostres dies.

El que acabem d'exposar es troba, per altra part, perfectament d'acord amb les teories del crític esmentat que situen Fortuny dins la classificació dels "farsants" i Cézanne dins la dels "aprenents", mentre nosaltres, sense voler donar a aquestes apreciacions, sobretot a la referent a Fortuny, un valor massa contundent, direm que, degut a elles, Picasso ha de trobar-se en un terme mitjà entre les dues, la qual cosa corrobora la condició de l'home que troba" (en aquest cas la seva presa) d'acord amb el qualificatiu que Rafael Benet va donar-li un dia, de "Pirata màxim en totes les mars de l'art".

I és que la seva obra resulta, la major part de les vegades, com el resultat d'un pur joc, la qual cosa explica l'admiraçió que per ell sentim els que en les manifestacions de les arts plàstiques, ens interessa veure-hi quelcom més que la reproducció estricta del natural, i que entenem l'art com una superació del geni que en el seu joc amb l'esperit d'innovació produeix l'espurna capaç d'illuminar la que ha estat anomenada la "vessant lluminosa" (3) i que aconseguida sense fer concessions de cap mena i, a desgrat de la propaganda i del bluff, segueix avui influent com cap altre artista la pintura dels nostres temps.

Ara que l'apreciació d'admetre que aquest joc del contrast amb la realitat pugui correspondre a la veritable essència de la qualitat podrà no sols no ésser admesa per tothom, sinó àdhuc un xic discutible. De tota manera, això en lloc de contradir, afirma el que venim sostenint des del començament, la necessitat d'una ampla revisió dels principis estètics fins ara admesos sense rèplica; revisió que, a part d'obrir pas a una concepció nova de l'art, ot fer que, abans de gaire pugui atri-

buir-se a cada una de les Arts plàstiques, el que Maragall va escriure de la poesia i dir, en el nostre cas, que "la pintura tot just ha començat i està plena de virtuts inconegudes".

Comentant l'obra del pintor Villà, Sebastià Gasch retreia l'afirmació que "l'art és l'expressió d'una emoció per mitjans emotius", mitjans que, segons ell, han d'ésser universals, és a dir, assequibles a tothom; en aquest caire de la qüestió creiem que radica tot el nervi del problema de la pintura moderna, per tal com sols quan la generalitat de certes interpretacions podrà ésser capida per la major part de la gent, podem dir que s'haurà imposat l'art modern i que, sense defugir un explicable eclecticisme per les millors manifestacions de les altres tendències, l'art es trobarà en condicions de sofrir una renovació constant i salvar el perill de l'anàrquisme i l'eixorquia.

Volem referir-nos, en aquest mateix article, a la qualitat dintre la tècnica pictòrica com a procediment, però ja ens hem estès massa perquè això sigui possible i, donat que tenim contret ja el compromís de tractar en una altra avinentesa l'aspecte de la qualitat dintre una revisió de conjunt de l'art, molt serà que per la porta que deixem entreoberta, no sigui pos-

PICASSO: LA FAMILIA DEL SIMI (1905)

LA PINTURA CATALANA CONTEMPORANEA

Estudi monogràfic abreujat de Sebastià Gasch

Constituint el núm. 4 de la Col·lecció "Aspectes de l'activitat catalana", que edita el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, Sebastià Gasch ha publicat una breu ressenya analítica de la nostra pintura d'avui, intitulada "La pintura catalana contemporània".

Gasch, amb un bon coneixement de la matèria, amb un sentit crític just i profund, comença assenyalant les característiques comunes que, a desgrat de l'heterogeneïtat aparent, presenta la pintura catalana dels nostres dies: la inquietud i la racionalitat; les obres tan diverses de pintors com Siquella, Villà, Miró i Sunyer estan íntimament lligades per aqueixes característiques. De seguida classifica els pintors catalans, seguint el nomenclador de Carl Juny, en "extravertits" i "introvertits", és a dir, els que no entren en contacte directe amb l'esperit que viu dins la matèria ni l'expressa en tota la seva immaterialitat, sinó que el copsen en el visible i el converteixen en art per mitjà del visible, i aquells altres que trenquen amb el món exterior, entren en contacte directe amb l'esperit que viu dins la matèria i l'expressen en tota la seva immaterialitat.

Sebastià Gasch passa després a estudiar les dues classes de pintura i empra el sistema d'anàlitzar, gairebé cas per cas, els diversos pintors que adscriu en un i en l'altre grup. Aquesta part ocupa la gairebé totalitat de l'estudi i Gasch hi té veritables encerts; els seus dots de crític d'art s'hi manifesten íntegrament. El judici que acompanya el nom de cada artista és agut i sobri; en curtes ratlles, a vegades només amb uns mots, condensa les particularitats i el valor de cada artista.

"La pintura catalana contemporània" és un opuscle brevíssim — 29 petites pàgines de text i 3 d'índex —, i això fa, forçosament, que l'obra sigui un poc enforçada. El tema és massa vast i Gasch el tracta amb massa amor, perquè capiga tot en tan poc espai. Gasch ha volgut donar les línies generals de la pintura catalana contemporània i analitzar els principals dels nostres pintors d'avui, i es nota la dificultat d'encabir-ho tot en un nombre reduït de pàgines. Potser hauria estat millor fer l'estudi global de la pintura dels nostres dies i no entrar en l'examen dels diferents pintors.

Tal vegada farà un xic estrany que entre els "introvertits" hi colloqui, per exem-

ple, Joaquim Sunyer, Jaume Guàrdia, Josep de Togores en alguns dels aspectes de les seves obres, Antoni Costa, Joaquim Serra o Marian Andreu; ell mateix reconeix les dificultats que existeixen per a agrupar llurs tendències i emparentar-los amb els "introvertits", puix que només vagament poden considerar-s'hi. Això és fill de la brevetat de l'obra; Sebastià Gasch no

SEBASTIA GASCH

ha pogut tenir temps d'establir les raons d'aquesta classificació.

"La pintura catalana contemporània" és, en fi, un resum àgil i altament útil que permetrà a tothom que vulgui interessar-se pel nostre moviment pictòric actual tenir a l'abast una síntesi intel·ligible i manejable que fornirà els elements necessaris per a poder estudiar els autors, les tendències i el conjunt d'aqueixa manifestació artística.

J. R. T.

CARNET DE LES ARTS

El diari parisenc "Ce Soir" dedica aquests mots a la Biennal de Venècia:

"L'exposició biennal de Venècia és una de les grans manifestacions d'art mundial i la contribució francesa hi és sempre important. Ja és sabut que, l'any 1936, Mussolini es negà a visitar les sales franceses. Les travessarà, diuen, el 1938, per reconèixer el zel dels nostres funcionaris que permeteren a Marinetti d'instalar una càtedra Caproni a l'escola del Louvre amb el pretext de celebrar l'aeropintura, el març darrer. El paísatge (segles XVII-XIX) és el tema escollit per França a la Biennal de Venècia. S'hi veuen no tan sols els mestres consagrats sinó també els grans paisatgistes provincians del XIX: Guigou, Ravier, Carrand, Vernay, etc., i també bona gent com Harpignies, Cazin, etcètera, que foren uns pintors sense temperament. Per què aquesta barreja? La França no té pintors personals per donar i per vendre? Els organitzadors de l'exposició volen fer-se perdonar per l'Institut la presència a Venècia de Cézanne i Surat? O bé Harpignies i Cazin són realment uns mestres dels quals no es poden passar ni viatjant?"

Hem subratllat diverses vegades la qualitat dels sumaris del diari dels "Pintors i Escultors de la Casa de la Cultura" de París. El número 5, que acabem de rebre, publica un llarg estudi: "Color en el món", del famós pintor Fernand Léger, i, amb el títol "La llibertat de l'artista en règim feixista", una sèrie de preciosos documents sobre els pintors "lamentables canalles, anormals", la desaparició dels quals exigeix Hitler (com les "pintures del ghetto", les de Rembrandt).

Ara resulta que Henry Bidou, redactor teatral de "Marianne", crític musical de "Le Temps", crític literari de "L'Europe Nouvelle" i no sabem quantes coses més, també pintor. Actualment té oberta una exposició a la Galeria de l'Elysée de París. Segons un crític, Bidou uneix a una visió delicada i emocionada un sentit molt just de les valors i un amor de la veritat que li fa descriure la magror ossosa d'un braç o d'una espatlla amb la mateixa complaença que la subtilitat d'un somriure, la gràcia d'una actitud o l'esplendor dels arbres que destaquen llur fullatge damunt el blau impecable d'un cel meridional. Tot amb ell sorgeix clar, lluminós i amable, i si alguna vegada una pinzellada sembla posada amb inhabilitat, aquesta inhabilitat és la dels grans enamorats en els quals la passió i la sinceritat provoquen vacil·lacions.

FORTUNY: EL JARDI DELS POETES (FRAGMENT)

sible introduir algunes consideracions referents al caire que avui no ens és possible tractar, alhora que obrim nous horitzons a propòsit d'uns temes que difícilment podran considerar-se com a prou estudiats o suficientment debatuts.

Ramon de P. VAYREDA

(1) Núm. 23 i 26 de MERIDIA.

(2) Declaracions de Picasso, comentades per S. Gasch.

(3) Juan de la Encina. «La Vanguardia», 18-VI-38, «La vertiente luminosa».

LA MALETA MARINERA

La sorra de la platja era ben roent. Per ploure a Julieta, em col·locava al mig de la zona calenta i aguantava la cremor amb un somriure als llavis. Julieta estimava que els seus galantejadors cultivessin el perill. En el transcurs del meu enamorament, més d'una vegada havia estat a punt de trencar-me l'ànima saltant una cadira de passeig, o acarriant el cap d'un gos vagabund, o discutint amb els empleats dels serveis públics

d'enamorat. Vaig agafar la maleta per la nansa i vaig remuntar-me per sortir a flor d'aigua, sacsejant tot el cos a grans batzegades. Julieta saludà joiosament la descoberta. En contacte amb l'aire, la pell de la maleta repehí l'aigua i s'assecà instantàniament. Aquella singularitat va agradar molt a tothom; havíem tret la maleta cap a la platja, i un grup de gent ens voltava, comentant les propietats de l'objecte

que havíem trobat a la maleta. Va obrir-me un noi vestit amb una absurda grana de seda groga, i em féu passar a un saló recarregat de draperies i ple de perfums, que semblava la tenda d'un fals milionari oriental.

S'obrí un joc de cortines, en una mutació una mica complicada, i es presentà davant meu una d'aquestes dones que, de tan boniques, us maten les il·lusions. Tota ella anava vestida amb una roba densa, pesada, que li fixava les actituds en volums estatuàries d'una gran dignitat. Duia enfilalls de perles pertot arreu, obtenint efectes d'un mal gust superior als meus coneixements.

Vaig allargar-li el paquet, murmurant tot de declaracions d'amor a primera vista, i vaig quedar-me contemplant la seva joia i escoltant les seves oracions de gràcies, obrint la boca de pura admiració.

Deixà l'elefant damunt una tauleta baixa i va mirar-me; no era pas una mirada de cortesia o de regregrament: era una d'aquestes mirades que hom s'imagina en èpoques d'eufòria i que només de pensar-hi engresquen la marxa del cor. M'agafà una mà i va dir-me:

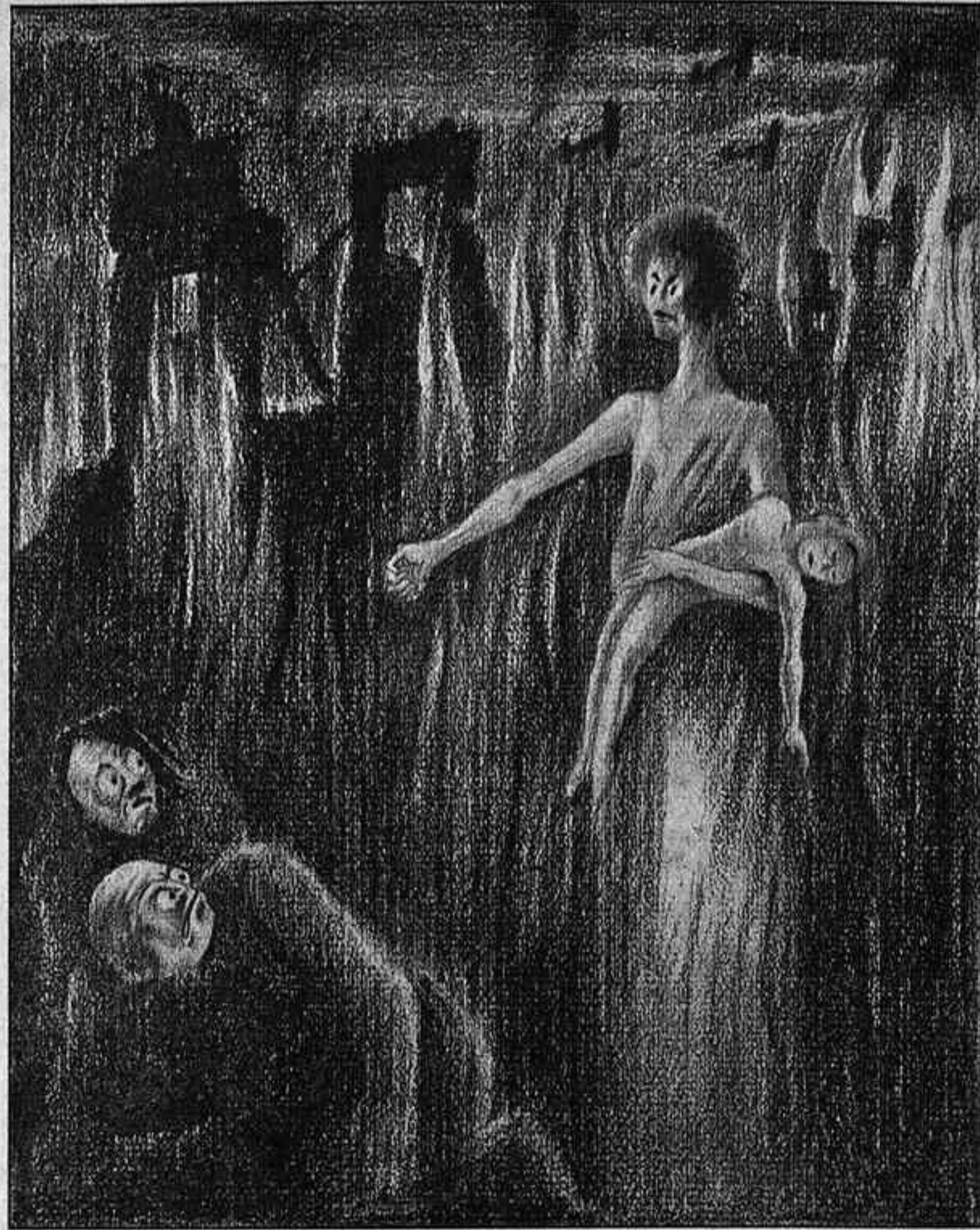
—Ets tu, potser, l'objecte de la promesa?

Anava a respondre-li que era gairebé segur que no, puix que jo no sabia res d'aquella promesa, però no va pas interessar-se per la meua opinió. M'empenyí fins a prop de l'elefant i va fer que amb el meu dit índex toqués suauement el cap de la figura. Aleshores s'esdevingué un fenomen sense importància: del corn marí que aguantava la figura, va sortir-ne una petita bengala lluminosa, de colors vius que tenien de llum irisada totes les coses que tocaven.

Va semblar que allò era el senyal que donava sentit a la vida d'ella; m'abraçà posant-hi tota l'atenció i em féu uns petons absorbents, als quals jo m'abandonava amb els ulls closos. En ple èxtasi, el record de Julieta em donà consciència d'una mena de dignitat que exigia el cultiu de l'heroisme. Vaig apartar aquella dona, tot dient-li:

—Senyora, deixeu-me anar. Estic compromès i em reteniu il·legalment!

Em contestà que tot l'assumpte de la maleta, l'elefant i la bengala de colors, era un sortilegi oriental molt obligador i que no hi havia res a fer.

MALEITS, PER VIADER

—Però, senyora — vaig insistir —, Julieta no es creurà res de tot això del sortilegi oriental.

En esmentar el nom de Julieta, la cara d'ella es transmutava. Va preguntar-me si jo creia que Julieta es mereixia gaire les meves atencions, i en respondre-li que sí, em féu passar a una petita cambra, l'únic mobiliari de la qual era una taula que sostenia una gran bola de vidre fosforescent. Sense dir res, començà a passar i a repassar les mans damunt la taula i finalment m'anuncià:

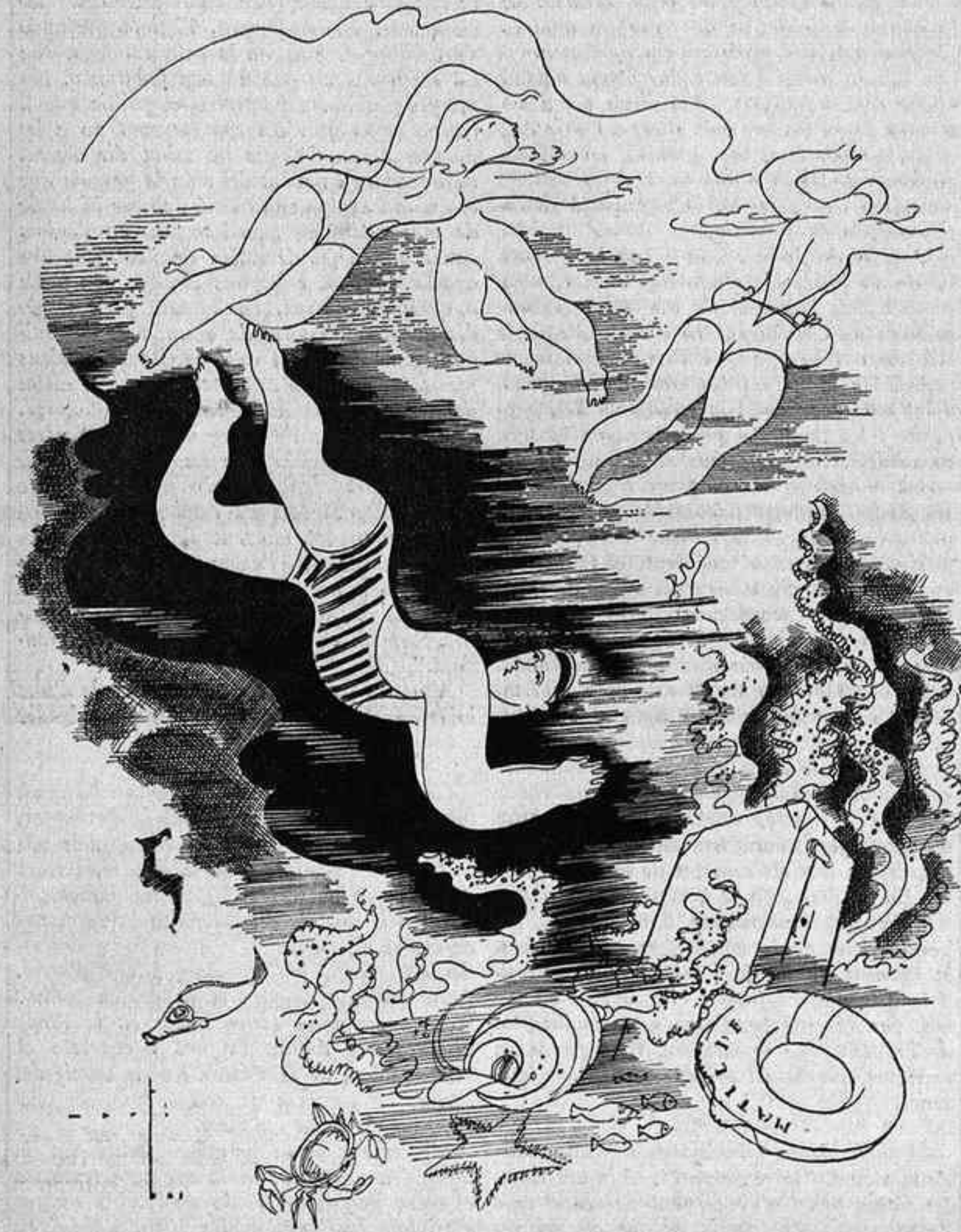
—Vet ací la teua Julieta.

A dintre la bola es perfilà la imatge d'una caseta de banys, a l'interior de la qual Julieta dedicava a un home de raça negra solituds que sempre m'havia negat a mi.

Allò va decidir la meua vida. Vaig trencar definitivament amb Julieta i des d'aleshores visc amb la dama de les perles, la qual, ultra estimar-me molt, em distreu amb el joc d'unes prestidigitacions orientals que farien la felicitat de qualsevol.

Pere CALDERS

(Il·lustració de Martí Bas)

coses que afectaven llur dignitat professional.

La platja es presentava singularment propícia a l'abandonament i a la insolació. Tot ajudant Julieta a cenyir-se les carabasses al voltant del seu cos meravellós, vaig convidar-la a ficar-nos a l'aigua fent bracet.

Mentre em remullava el cap agafant gropats de mar amb el palmell de la mà, vaig descobrir que Julieta s'avorria. Indubtablement, calia fer quelcom, i tractant d'extreure de l'element que ens voltava totes les possibilitats, vaig decidir fer un capbussó ben profund i ben prolongat, i per tant, ben perillós.

La meua enamorada m'agraï la idea amb un cop d'ulls. Abans de submergir-me, em va fer amb la mà un gest d'adhesió que encoratjava l'exercici de qualsevol temeritat.

Colgat d'aigua, la vida submarina s'oferia al meu esguard amb tota la seva riquesa i varietat: conques de marisc, peixos de vora costa, meduses, fragments de mosaic i terrissa de països exòtics, càrries de banyistes, perdudes de contorns i desmaiades com una imatge de la mort.

Una cosa molt estranya en aquell medi, va sorprendre'm profundament: a la meua esquerra, entre unes plantes de mar i unes petxines, vaig descobrir una maleta. Però no pas una maleta malmesa per la sal i les tempestes marines, sinó que presentava un perfil net i una superfície llisa, com si fos feta per estar-se en aquell lloc, precisament.

La treballa va abreujar el meu esforç

te. Un guardià de banys, amb aire d'emetre un judici molt precís, digué:

—Ja sé què és això. És una maleta marinera. Heu estat de sort, jove, perquè ja no se'n troben gaires.

Però no volgué donar-nos més detalls. Una noia prima em preguntà si la maleta contenia quelcom; en realitat pesava força i no pas perquè estigués plena d'aigua, puix que a dins, un objecte balder sorollava repicant les parets. Una mà va allargar-me una eina especial, una mica suspecta, i obrírem la maleta.

Estava folrada de seda blava, i contenia un petit elefant de metall bo, damunt del qual una figura femenina aguantava un corn marí; en un recó, la noia prima va descobrir-hi una tarja amb la següent inscripció: "Azaya Lendhi. A Barcelona, carrer de les Claus, 24."

L'endemà, cercava el número 24 del carrer de les Claus molt emmurriat. Havíem tingut una escena desagradable amb Julieta, perquè ella, pretextant que el seu instint li advertia que Azaya Lendhi era el nom d'una dona aventurera, volia que li fes retornar l'elefant per mitjà d'un recoder. No obstant, àdhuc sense entendre-hi gaire, vaig donar-me de seguida que l'elefant i la figura del corn marí tenien un gran valor i no podien confiar-se a qualsevol desconegut.

L'adreça indicada corresponia a una vella casa d'aquestes que semblen construïdes de cara al turisme primari i poc entès. Damunt la porta del cap de l'escala, hi havia clavada una tarja com la

T A L A I A

GUIMERA

En la mort de Guimerà algú va escriure, poc més o menys: "Quedaran de Guimerà, si queden, tres o quatre versos. Tota la resta, fullaraca". I aquest algú d'aleshores — ningú ja avui —, haurà pogut constatar el valor de la seva profecia.

Fou un grupet el que, en morir Guimerà, atrinxerats en un diari ben seu, feren córrer la dalla, sempre propícia a dallar glòria. Es tracta del mateix grupet que després s'enfrontà a l'Ignasi Iglésies, despietadament. I qui no recorda les notes encamiàstiques que escrivien — autobombo — arron de les estrenes de llurs obres. En les estrenes dels poetes es recordaven Homer i Goethe, per a parangonar-los. En les desprosistes es xuclaven, com gelat, els encisos, la finor, la fragilitat, el senyoriu, de les produccions: brodat al canyamàs primíssim. Quins temps! Els temps dels "únics".

Què s'han fet? On són aquests impondrables "únics-màxims", que apagaven estels bufant i que no tenien precursors ni continuadors possibles en la nostra literatura! Bona part són fora; els uns, actuant de genolls com turiferaris irremplaçables que eren; altres, fugint d'aquesta Catalunya que ja no és seva, car ells la volien rebost i no Pàtria; altres, ben opeixats i ben tranquils, esperen l'hora del retorn per a lluir entre nosaltres la medalla del mèrit patriòtic.

Fent contrast amb les seves desercions, ja previstes — traïció, panxacontentisme, aprofitament —, Guimerà encara ens fa costat, com ens fa costat l'Ignasi Iglésies. Per la seva obra? Sí; per la seva obra: una obra de presència, d'incorporament definitiu a la Pàtria i als problemes de la Pàtria i del Poble. Imperfecta l'obra d'aquests constructors que es veieren obligats a ésser picapedrers, manobres, massips, fusters i arquitectes de l'obra que construïen? Ho acceptem: imperfecte. Qui pot comparar el treballat del nostre idioma d'ara, al català que es veié obligat a utilitzar l'Angel Guimerà? Qui tindrà tan poca visió comprensiva que vulgui posar, mesurant-les, les obres de teatre popular de l'Ignasi Iglésies amb les de l'autor estranger de les seves "actuals" preferències? Però també qui pot negar a aquests dos autors esperit patriòtic, fervor catalaníssim, apostolat social, força poètica i instint de teatre, tan vius en l'autor de "Mar i Cel", i en l'autor de "Les Garces"? Ningú.

Ha fet 14 anys de la mort del catalaníssim Angel Guimerà i Catalunya s'ha girat vers ell, sentint-lo, recordant la seva personalitat, que fou la que engendrà la seva obra de ferm patriota, d'autor que, ja en vida, es va lligar a la vida del seu poble, donant-se sencer.

Què han aconseguit malparlant d'ell els eternals absents de tot, per massa presents dintre d'ells mateixos? No res. Diria millor si diguéssim que han aconseguit molt: han aconseguit establir diferències. Cap, o ben pocs, i enganxats a la trampa, hi ha

entre nosaltres dels que manystingueren l'obra d'en Guimerà. Els "únics" no eren gent de fervors i Guimerà ho fou. Els "únics" recollien i Guimerà sembrava. Els "únics" vivien de Catalunya i Guimerà vivia per Catalunya.

Els catalans no aniran als "únics" quan la seva absència sigui definitiva. Els donem ja per definitivament absents de la "Catalunya catalana". Pot l'obra de cap d'ells ésser evocada en aquests temps de dolor? No. Poden donar cap conhort a les nostres sofrances les obres que feien recordar Homer i Goethe als escolanets de l'encenser, o les que es xuclaven amb palla, com els gelats, per subtils, per aristocràtiques, per marengoses? Encara un altre no.

Escolteu Guimerà. De la poesia "Sagunt": "Primer que esclaus el carro de conquesta, la mort del lliure."

Escolteu encara, i de la mateixa poesia. El poeta flastoma el traïdor:

"Per fossa et donarà pols maleïda i esborrarà, amb el peu, el teu rastre odiós."

Les cites es podrien fer incabables. Guimerà encara compta i comptarà sempre. Els "únics", els "absents", poden anar-se adonant que damunt d'ells hi creixen malves.

A JOSEP SOL

La Gran Guerra europea de 1914 ens va portar una puixant resurrecció del budisme. Alemanya fou la primera en sentir-lo intensament enfonsat en els seus homes d'intel·lecte. L'arisme s'enfortí per aquesta aportació. Oldenberg veié multiplicar-se les edicions de la seva obra "El Buda, la seva vida, les seves doctrines i la seva comunitat", gairebé tant com les seves Swami Vivekananda.

El budisme treu cara a la nostra guerra portat per vos, bon amic Josep Sol, i portat a través de l'obra de Romain Rolland que el divulga.

Les escoles de Nyana, Samkhya, Yoga i la Vedanta, han acoblat la màxima transcendència de la filosofia ària que, segons elles, és la filosofia dels nostres temps i nostra. Mentre Zenon, Crisipe, Plató i Aristòtil, al seu entendre, pertanyen a un passat, la filosofia budista és el present. Alfred Rosenberg, el mitòman del "Social Democratism" germànic, salva només Sòcrates entre tots els filòsofs de la filosofia grega, filòsof "no grec": social demòcrata. I fa caps d'arisme Sidarta Gotama i Odin.

No es pas que vulgui fàcilment fixar i cedir, als pseudo aris, tot el que forma el cos de la filosofia dels autèntics aris. Romain Rolland no és pas sospitós d'arisme germànic, i la seva divulgació de la "Vida de Ramakrisna" i de l'obra de Swami Vivekananda ens el mostra com un fervorós de l'escola d'acció que és la Nova Índia. Romain Rolland sap que el budisme no alimenta la sensibilitat ni la religiositat, que no parla al cor en el sentit inferior d'aquest terme. El budisme aparta, per vanes i per-

judicials, les nostres emocions i les nostres efusions. Els seus ensenyaments van a la raó i el seu lema és "intelligència". S'arriba a la "Bodi", a Buda, quan s'és "aquell que sap", "aquell que és despert", i els Budes poden ésser múltiples.

Vós, amic Josep Sol, sota la influència dels llibres de Romain Rolland, passeu per la fase del "coneixement". Però ací, hi ha el perill. El Buda adquireix la saviesa per a girar-se vers els éssers als quals ha submergit el dolor i als quals cal mostrar la via de la beatitud ascètica: "vanitat de vanitats", que equivalen a l'empolsinament total de cendra. La influència que us han imposat els llibres "vedantes", us situa, pels nostres temps, en un pla feixugament individualista, el pla, segons el "Vinaya", d'on surt l'esperit que anima el budisme: "el retraïment en la solitud, propici a la mediació, que és el que condueix a la saviesa". Per sort, jo crec passatgera i circumstancial aquesta influència que vos ens assegureu "que no us porta a un esfondrament anímic".

Els anglesos (són els que menys poden oblidar Mahatma Gandhi), deriven el nou budisme vers el socialisme. Paul Danike, en "Buddhist Essays" i P. Lakshmi Narasu, en "The Essence of Buddhism", ens diuen que l'esperit del budisme és essencialment socialista i, per fer socialisme, ens citen la doctrina del "Tathágata", que diu: "No robaràs, ni retindràs. Cal que ajudis el qui sigui a posseir els fruits del seu treball". Precepte. En el "Decàleg" cristià el trobem, poc més o menys, escrit damunt la pedra que foren les taules de la llei.

Ai, amic Sol, què lluny som de l'època dels preceptes escrits en pedra, per a fer-los eterns, o dels preceptes inculcats als deixebles des de la solitud d'una muntanya i en hores il·luminades! Es tracta de preceptes religiosos — ho repeteixo i ho subratllo: religiosos — incondicionals i "escrits". I totes aquestes escoles, per meravelloses que siguin — i consti que sóc un admirador de la literatura i de les filosofies orientals — són documentació remota, coneixements d'un coneixement: lletra. Però lletra escrita damunt de pedra o damunt d'un pergami no arnoble, arcaicament transplantada als temps en què l'home s'ha de moure fora del temple i complementar-se i conèixer tot coneixent-se, lluny de l'aïllament, en el contacte diari i en la lliçó, sempre renovada, que li dona la vida.

I de cara a la lluita, de dintre a fora i no de fora a dintre. Mai de cara a la tenebra, amic Sol. Occidentals nosaltres, amic Sol, i no orientals, no orientaltzants. Això, malgrat Spengler, germànic i germanitzat.

Ramon VINYES

ESTA VERD, PER GUASP

El blat que «ell» voldria segar!

LITERATURA DE GUERRA ELS ESCRITORS I LA GUERRA

L'ofici — diguem-ne ofici — de crític, té els seus avantatges i els seus inconvenients. Avantatges immediats, un xic discutibles, que us permeten de fer-vos una biblioteca amb tota la producció indigesta dels més inspirats poetes novells i dels assagistes més profunds i a la vegada més espessos.

en llur obra? Vol dir que la guerra, en si, no pot produir l'impuls generador de les obres mestres de la literatura? Ni l'una ni l'altra d'aquestes preguntes no ens dona la solució d'aquest misteri.

Allò que passa, sembla, és que la guerra no deixa, als que la viuen, prou temps per a ordenar-ne els fets dintre llur esperit, i per a transformar-los en substància literària. Mentre la nostra collita poètica de la guerra es redueix, per ara, a uns romanços populars castellans, plens de vibració, com els de Miguel Hernández, que encara esperen un poeta català que vulgui donar-los la rèplica adequada, la collita novellística encara està inèdita.

PERE CALDERS

tats de xoc". Heus ací la mena de literatura de guerra que ara tenim dret a demanar dels nostres soldats-escritors i que Pere Calders ens ha demostrat que tenim dret a esperar d'ells. Com la punyent "Vie des Martyrs", de Duhamel, metge i literat que s'abocava damunt la pobra carn desfeta dels ferits de la Gran Guerra; com "Les Silences du Colonel Bramble", d'André Maurois, reflex de l'esperit esportiu que tenen els anglesos adhuc quan fan la guerra, aquest llibre de Calders no és una novel·la.

Rafael TASIS I MARCA

Els Escriptors i la Guerra

Darrers dies de juliol del 1936. La revolució feixista havia estat sufocada, totalment, a Catalunya. Barcelona oferia un aspecte singular, entre pintoresc i tràgic. Acabada la lluita contra la facció, la revolució prossegueix el seu ritme inexorable, en un cicle fatal que comprenia tots els aspectes de la vida ciutadana.

Fou aleshores quan un grup d'escriptors tingueren la iniciativa de crear un organisme que aplegués els escriptors de Catalunya que havien romàs fidels a llur pàtria i a llur missió com a escriptors, que servís per a col·laborar d'una manera més eficaç a l'obra dels nostres organismes de govern, en aquells moments difícils, i alhora per a defensar llurs interessos de professió.

L'aniversari de la nostra guerra ho és també de la fundació d'aquesta entitat, que compta amb l'adhesió de tots els escriptors solvents de Catalunya. En el curs d'aquests dos anys l'Agrupació d'Escriptors Catalans (afiliada a la "Unió General de Treballadors") ha aconseguit la realització dels propòsits i les finalitats que originaren la seva constitució.

Els escriptors de Catalunya, amb una tenacitat i un esforç quotidià digne d'èsser imitat, han seguit llurs tasques de creació, d'investigació i de crítica. En notes anteriors hem donat detalls explícits d'aquesta continuïtat dels nostres intel·lectuals.

El tòpic de la inhibició dels intel·lectuals, de la famosa "torre de vori", té la pell dura. La rutina priva a molta gent de rendir-se a l'evidència. I l'evidència és que els nostres escriptors serveixen amb totes llurs forces i des de llur lloc d'honor i de perill, la causa de la pàtria, que és la de la llengua, i la de la llibertat, que és la del poble, contra la invasió i contra l'esclavatge.

Totes aquestes expansions íntimes d'un modestíssim crític literari vénen a tomb per a demostrar que la guerra ha produït una literatura especial i pròpia. Seria exagerat d'anomenar-la, encara, la literatura de la nostra guerra. Es ja, però, literatura de guerra. Una literatura que es manifesta en contes, en novel·les, en reportatges i en poemes.

Es una cosa curiosa que un fet tan ple de conseqüències i de realitats com és la guerra, accident de la vida col·lectiva on les vides humanes perden llur valor corrent i esdevenen simples nombres; on la prelación ordinària de categories és capgirada i tot es mesura a una escala diferent, influeixi tan poc en l'evolució de la literatura.

La Guerra Europea durà quatre anys llargs. Les joventuts dels països més importants del món hi participaren, d'una manera ben activa, i dels vint als cinquanta anys, tots els homes de França, d'Anglaterra, dels Estats Units, d'Alemanya, d'Itàlia, de Rússia, de tota l'Europa, gairebé, es veieren enduts per l'organització bèl·lica. D'aquests quatre anys, ¿quina literatura ens en resta? Uns quants poemes, originals d'autors morts durant el gran trasbals, que potser si haguessin sobreviscut la guerra haguessin donat una demostració més brillant de llur talent: Charles Péguy, Rupert Brooke, Guillaume Apollinaire; unes quantes novel·les pacífiques, escrites per homes que trobaven en la lluita la confirmació de llurs teories, com Barbusse, o novel·les escrites al marge de la guerra, com Remarque i Glaeser; algun llibre d'anotacions sobre l'Home vist com a combatent: "Vie des Martyrs", "Civilisation", de Duhamel.

Totes aquestes reflexions han estat suggerides per la presència, damunt la taula del crític, d'uns quants llibres catalans relacionats directament amb la guerra que sostenim. Llibres de poemes, novel·les, documentals, tot hi és representat. Però en aquells llibres que són, o voldrien ésser, literaris, la guerra hi és absent. No tenim, encara, poesia o novel·la de guerra. Els nostres poetes i els nostres novel·listes, si són a les trinxeres — i jo sé que, en una gran proporció, aporten llur esforç personal a la lluita —, no han donat encara llur visió de la guerra. Així, els temes del que és presentat com a poesia bèl·lica estan relacionats amb accidents marginals de la lluita: bombardeigs, amb tota llur horrible ferotgia; el dolor de les mares o bé l'emoció dels companys davant la mort heroica d'un soldat.

Quant a la novel·la fóra excessiu de reclamar-ne. El solatge d'emoció, l'arreplic de notes personals i d'experiències alienes ha de reposar abans de convertir-se en matèria literària d'imaginació. Els nostres Remarque, els nostres Glaeser, els nostres Tomlinson, tardaran encara uns quants anys a sorgir. Però sorgiran. Me'n refio, quan em trobo davant de documents humans tan emotius dintre llur nua sinceritat com aquest llibre de Pere Calders "Unitats de xoc".

Aquestes paraules, reparació raonada d'una injustícia rutinària, mereixen ésser divulgades i compreses. *** La veu tumultuosa del carrer arriba avui, imperiosa, a la taula de treball de l'escritor. A menys que no tingui al davant dels ulls la bena de l'egoisme o de la inèpcia, cercarà d'illuminar i de servir el gran moviment col·lectiu dels nostres dies.

El molí de la inhibició dels intel·lectuals, de la famosa "torre de vori", té la pell dura. La rutina priva a molta gent de rendir-se a l'evidència. I l'evidència és que els nostres escriptors serveixen amb totes llurs forces i des de llur lloc d'honor i de perill, la causa de la pàtria, que és la de la llengua, i la de la llibertat, que és la del poble, contra la invasió i contra l'esclavatge.

CARNET DE LES LLETRES

L'Ajuntament de Barcelona que, l'any 1935, instituí el "Premi dels novel·listes" ha pres l'acord de subvencionar amb cinc mil pessetes el corresponent a l'any 1937. Amb aquest acord, la nostra Corporació Municipal demostra que, malgrat les preocupacions i els problemes de l'hora, no negligirà les atencions culturals.

31 de corrent mes de juliol. L'escrutini, que serà públic, es farà el dia primer d'agost, i el guanyador rebrà l'import del premi de l'Ajuntament de Barcelona.

Les novel·les publicades l'any passat, amb excepcions comptadíssimes, no fan, encara, referència a la nostra guerra. En llur gran majoria foren escrites amb anterioritat al 19 de juliol, i les altres, mancades de la perspectiva indispensable, no són altra cosa que assaigs prematurs.

La "Comissió del Premi dels Novel·listes" encarregada de formular el Reglament, establir el cens de votants i la llista d'obres, fer l'escrutini i proclamar el guanyador, ha quedat ja constituïda. Aquesta Comissió, formada per un delegat del Conseller-Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, un de l'Agrupació d'Escriptors Catalans U. G. T., i un del "Grup Sindical d'Escriptors Catalans, C. N. T.", d'acord amb les indicacions de la institució creadora del Premi, és una garantia de la puresa del sufragi.

No obstant, tot semblava destinar el futur poeta a portar una existència blanda, en una ciutat en la qual podia viure encara en mig d'una administració polsosa i rutinària. Si, tot semblava inclinar-lo a una vida tranquil·la, si no s'hagués sentit dominat per un esperit més fort que l'instint de conservació i que el desig de felicitat que existeix en tot home; vull dir l'esperit de poesia, altrament dit el d'harmonia.

GASTON COUTÉ

EL POETA DE LA PLEBS

Gaston Couté fou un poeta camperol de parlar saborós, "le gas qu'a mal tourne", com deien en el seu dialecte, o sigui "el xicot que ha anat per mal camí". Tota la seva obra poètica, com la de Jehan Rictus, està dedicada a la plebs sense nom. Primer, la dels camps; després, la de la ciutat. Totes dues unides per lligams d'origen, de sofriment, de rencor i, a vegades, de revolta.

No obstant, tot semblava destinar el futur poeta a portar una existència blanda, en una ciutat en la qual podia viure encara en mig d'una administració polsosa i rutinària. Si, tot semblava inclinar-lo a una vida tranquil·la, si no s'hagués sentit dominat per un esperit més fort que l'instint de conservació i que el desig de felicitat que existeix en tot home; vull dir l'esperit de poesia, altrament dit el d'harmonia.

Per una revisió de l'obra de Guimerà

L'obra i la figura de Guimerà ha rebut i segueix rebent tota mena d'homenatges populars. Però, consagrat pel poble, que el considera com una de les figures més grans del nostre Olimp, no ha tingut, en canvi, gaires estudis literaris. A què es degut? No pas a poca curiositat de la crítica pel nostre passat immediat. Verdader, si no té encara la gran biografia que es mereix, la biografia que assenyali el seu paper en el desenvolupament de Catalunya i que analitzi la seva tragèdia en funció de les forces socials que van provocar-la, ha inspirat en canvi estudis literaris tan excel·lents com els de Carles Riba i els que Josep Maria Capdevila no cessa constantment de consagrar-li. Així mateix Joan Maragall ha provocat una producció críctic-biogràfica que cada dia augmenta amb aportacions més curioses. Del mateix Joan Alcover, astrer de segona magnitud, no hi manquen bons assaigs. ¿Per què no esdevé el mateix amb Angel Guimerà? ¿Què hi manca en la seva obra, ressonant i vasta, per atreure i fixar la curiositat dels intel·lectuals?

ANGEL GUIMERA

Què hi ha que els repelleix? ¿Es potser la poca complexitat psicològica de Guimerà, la simplicitat del seu esperit, la mateixa ingenuïtat dels conflictes que presenta, el que provoca aquesta actitud d'inhibició? ¿Es potser la seva constant tendència a la grandiositat?

Es possible que amb aquestes qüestions ens acostem al punt neuràlgic. En l'obra de Guimerà — tant lírica, com èpica, com dramàtica — tot és grup escultòric, tot és quadre d'història, i això per força, en l'època de les natures mortes i de les mitges guitarras havia de deixar completament d'interessar. Altrament la nostra època, que ha descobert al subconscient, amb tots els monstres que hi dormen, és caracteritzada per la passió analítica. ¿I què podem analitzar en aquestes grans figures de Guimerà, bones o dolentes, d'una peça, amb aquestes figures llampeguejants, vestides sovint amb les més enlluernadores draperies de la història, però no ja sense subconscient, sinó sense el més petit rastre de vida interior?

D'ací potser que el seu estudi hagi estat negligit, i que avui encara, el més substancial i el més exacte ho poguem trobar en el pròleg d'Ixart a les poesies de Guimerà. En la resta quant ditiràmbe inútil! Quanta pallotxa! Hi ha qui, en estudis aparentment seriosos, l'ha comparat a Shakespeare, fent no solament més mal que bé a la glòria de Guimerà, ans proclamant la pròpia insolvència. Altres han volgut convertir-lo en un clàssic de la nostra escena: levant així tot possible sentit al mateix mot. Perquè Guimerà ho serà tot, llevat d'un clàssic. No podrà ésser anomenat clàssic com a oposició a romàntic, perquè és un romàntic per definició, fins amb tot el que de peyoratiu pugui tenir el mot, de Victor Hugo ençà. No podrà ésser anomenat clàssic en el sentit modèlic; car no és modèlic ni per l'idioma, ni per la tècnica — ingènua generalment — de la seva dramàtica. Ni ho podrà ésser anomenat en el sentit humanístic, ja que la seva obra no afegeix res al coneixement de l'home.

Però de Guimerà avui podem dir que no en parlem per comprendre'l. En parlem només amb les galtes inflades, per convertir-lo en una mena de mite sense contingut. Passem així de l'article periodístic, on és proclamat, com si res, genial, a la noteta envernada dels sobrentesos, sense grandesa, on l'elogi aparent, amaga la negació més absoluta. I això, en realitat, és una ofensa a la mateixa memòria de Guimerà, el qual no aspirava pas a la glòria grotesca de ninot de palla camuflat en idol, sota els aparents daurats. I és una manca de serietat per a la crítica, per a la qual no hi ha pitjor actitud que la dels fals respecte o el respecte excessiu.

¿No és, doncs, ja arribada l'hora, que alguns dels nostres crítics més solvents s'acarin amb la figura ingent de Guimerà, sense prejudicis i sense entusiasmes falsejats? ¿No és hora d'intentar l'esforç de separar en aquesta vasta producció l'or de la palla? ¿No és hora de parlar, sense amagar-ne les febleses, de les ingenuïtats i les fallides d'aquells dramaturg que si fou un psicòleg menys que mediocre, s'atreu a remoure els pòsits històrics i racials d'un poble? ¿No és hora, en fi, d'humanitzar la glòria d'Angel Guimerà?

Domènec GUANSE

Com va quedar integrat a Catalunya l'esperit musical de "Granada" i altres meravelles

"A les nits no sortia de casa seva. Es dedicava a repicar el piano fins a les petites. Hi havia pagesos que deien feia música "sobre els moros". D'on ho havia tret? Seria curios d'explorar-ho, perquè, al capdavant, s'arribaria a aclarir que el famós poema musical "Iberia" va ésser guixat a Tiana. Es aquest un detall que jo em permeto oferir als tècnics, per si de cas volen escatir-lo."

(De la crònica "Una tarda de maig a Tiana", signada per Jaume Passarell i publicada a MERIDIA, número 25.)

Pobre, alegre, jove i independent. Aquestes quatre condicions es trobaven reunides en aquell temperament d'exceptió que per enllà l'any 1884 recorria els "càrmens" granadins. — "Vagin a passeig els diners, si ells han d'entristir-me — deia esbojarradament el jovecenc. I a aquells que se li acostaven els deia coses amenes i els parlava de músics, de literatura i dels seus viatges realitzats quasi a peu i sense diners per terres d'Espanya i per illes d'Amèrica.

"A Cuba, hauries pogut fer-hi una fortuna — li deien—. I encara hi ets a temps a fer-la."

"Per ara, de cap de les maneres — responia amb esperit alegre—. Aquell medi que prou conec, no m'és propici des de que he vist això... La meua Granada!..."

Qui això deia, en una tarda d'estiu i a Tiana, era el català Isaac Albéniz. Afirmant "la meua Granada", manifestava el seu somni desitjat. Amb les seves paraules càlides i fluides conquistava tots aquells que l'escoltaven talment com en el piano es llança a la conquesta dels auditoris. Va dir "la meua Granada", i sense esperar més la va prendre per a si ple d'ensomni.

Aquells qui com jo, ens estimàvem Albéniz — el bo d'Isaac i Isaac el Bo — creiem que ha d'ésser ell mateix qui ens conti com va vestir amb sedes i perles "La Vega", i aquell "El Albaicín" i aquella "Serenada" que, essent gairebé uns nois, ens emplenava més que de melancolia, de tendresa.

Va ésser per a mi un goig — després de llegir el bell article de Jaume Passarell a MERIDIA, evocant "Una tarda de maig a Tiana" — trobar una lletra d'Albéniz, entre els meus papers. Anava adreçada al meu pare, que el desorbitat talent d'Albéniz atreia poderosament. "Granada", la dels jardins perfumats per la flor de tarongí, se'm presentava en el bullidor mental de l'artista català. Rara-

ment he trobat una sensibilitat tan original en un músic com en la lletra que llegiu, i que considerant-la una reliquia, no gosó traduir.

Diu així: "Querido Enrique: Un abrazo y unas letras. Es preciso que yo naturalice Granada en Cataluña. Usted bien sabe que no me las doy de risueño moralista, pero creo en una moral de la música. Esta moral viene a ser para mí como estas personas que sonrían mostrando la humedad brillante de una lágrima.

Creo que Granada, donde estoy, es el tesoro de la música andaluza. Yo creo también que debo escribir esto, y estoy convencido de que mi juventud está llena de experiencia musical para lanzarme a la conquista de esta tierra maravillosa, en la que hay exquisitez, cordialidad y amor, pero todo ello guardado como los árabes guardaban las flores de sus jardines y las mujeres de sus palacios."

¿Com deixar d'evocar, en aquest instant, l'ombra d'Isaac, que en les seves lletres, com veieu ara, escrivia com si compongués una pàgina artística i cordial? Abans de seguir copiant la lletra, permeteu-me que recordi que una tarda, parlant amb Rubén Dario, em deia referint-se a Albéniz, que a ningú com a Isaac no es podia aplicar millor l'adjectiu d'Hamlet: "Dolç príncep". Continuem amb la lletra.

"Debo confesar que no puedo narrar de otro modo mi permanencia en esta tierra de ensueño, más que componiendo. Vivo y escribo una "Serenata", romántica hasta el paroxismo y triste hasta el desespero, entre el aroma de las flores, la penumbra de los cipreses y la nieve de la Sierra. No voy a componer la embriaguez de la juega colectiva, ya que ahora busco la tradición, que es una mina de oro; todo lo más, la guzla arrastrando pererezosamente los dedos sobre las cuerdas. Y por encima de todo, un lamento desentonado y desgarrador."

Les Muses varen mostrar-se propícies i afalagadores a Albéniz, no és cert? Aquella "Granada" (serenada), fou escrita amb tot l'entusiasme per aquell Albéniz, al qual es predia una rica i aquilatada producció futura, però que en aquella època va passar per angustiosa bohèmia, els dies de la qual transcorrien en consuetudinària escassetat. Recordeu la popularitzada "Serenada Espanyola" de la primera època al-

beniziana i que va brollar d'aquell singular esperit. I que l'autor se la va vendre per cent pessetes!! (En 1936 s'havia editat d'aquesta obra l'edició número 287.) Un record amorós a les seves melodies i continuem la lletra, el final de la qual es troba tot encès de coses musicals.

"Yo, a mi "Granada", la subtitulo "Serenata". Será ello quizás un poco romántico y acaso poco práctico; pero ¿qué le vamos a hacer? Estuve tentado en poner como subtitulo "Recogimiento espiritual". Indudablemente se me hubiera tildado de pretencioso. Dejémoslo en "Serenata" y alejémosnos de la visión que de Granada tienen muchos, a la que van contemplando a través de las bailadoras que expenden por el tablado el amplio vuelo almidonado de la gran cola del vestido de batista. Granada no es ésta, amigo Moragas, y la Granada que yo pretendo dar a conocer a mis paisanos, los catalanes, debe de ser en este momento todo lo contrario. Quiero la Granada árabe, la que todo es arte, la que toda me parece bella y emoción y la que puede decir a una Cataluña: Sé mi hermana en arte y mi igual en belleza."

Ja ho veieu, doncs, Albéniz se'n apareix adornat amb totes les gràcies de la sensibilitat i amb el cor — el seu gran cor! — sempre propici a batre davant una germandat franciscana que sigui simultàniament artística i natural. Aquesta carta ve a ésser per a nosaltres, els catalans, com el maridatge d'Albéniz amb la terra andaluza, en la qual escriu i compon meravelles que deixen el mon astorat.

El fet és que a Albéniz, no solament li va fer pigolles en el rostre aquella Granada, la bella, tan sensible com era a la brillantor de les lletres i de la música, sinó que la va mostrar ja en aquells temps (1885) als catalans com una alta civilització espiritual acompanyada d'un ample solc de popular simpatia i resplendent a la llum dels cels.

I fins a la pròxima setmana, amics de MERIDIA, en la qual també serà d'Albéniz que us parli, potser no en records tan llunyans, però sí en forma jove, de la floració de "La Vega" i dels gitanets de "El Albaicín". I recordem l'artista desaparegut, no tan sols per tot el que ha deixat escrit, sinó tal vegada per a donar lloc a figurar-nos a nosaltres mateixos que encara som joves.

Rafael MORAGUES

(Continuarà.)

Carnet del Teatre

ABDO TERRADES. — En la cursa d'homenatges que ha emprès el nostre teatre, com si no pogués viure dels programes normals, caldria no negligir-ne un que tindria, en aquests moments, totes les justificacions: el d'Abdó Terrades. Aquest any en ja, o els ha fet ja, cent que estrenà la seva única obra escènica, d'unes característiques tan especials que la fan actualíssima en el dia d'avui. Terrades fou un cabdill empordanès del qual diu Francesc Curet que infongué ansies de llibertat en el cor de les multituds, estimulant-les a la lluita amb les seves còpies i corrandes republicanes. I Marià Cubí, en un examen frenològic, assegurà que "el cap de Terrades era el veritable tipus del caràcter català". Llegint altres biografes, deduiu, encara, que Terrades, més que tipus fou prototipus, tant pel seu temperament indomít antimonàrquic i demòcrata a ultrança com pel seu amor encegat a la terra on va néixer. En el període turbulent de la guerra dels set anys, Terrades fou un líder de l'esperit liberal de Catalunya, i lluità i conspirà inlassablement. Elegit cinc vegades següent alcalde constitucional de Figueres, totes cinc fou destituït perquè a l'hora de posseïr-se del càrrec li era exigint que jurés fidelitat a Espartero i ell només volia jurar-ne a la vara que el poble li havia posat a les mans. Aquesta entesa li valgué, a l'últim, l'empressonament de primer i el confinament més tard.

"EL REI MICOMICO". — Terrades escriu i estrenà l'any 1838 una farsa política en dos actes i en vers, titulada "El rei Micomico". (Remarqueu, de passada, que fou la primera obra que trencà la tradició del teatre bilingüe, seguida per Robredo i Reñart, i que fou escrita íntegrament en català de l'època, naturalment.) El tema, millor dit, el motiu de l'obra, és una burla descordada, despiadada, sagnant, de la monarquia i del cerimonial palatí. Burla que sovint peca de greixosa, de primària, però que també té moments d'una finíssima agudeses. Els contrastos de vegades violents que hom hi observa en més d'un episodi fan suposar que Terrades descendia conscienciosament a un terreny al qual calia situar-se per a trobar-hi una part de públic — segurament la més nombrosa — que per a entendre allò que ell, amb fany proselitista, volia dir-li, calia engegar-ho pel broc gros i sense eufemismes. ¿No és aquest, al capdavant, el procediment usat per tots els propagandistes polítics al llarg del segle que fa que Terrades ja l'usava?

UNA GRAN OCASIO. — El moment és el més a propòsit per a exhumar aquesta obra que constitueix, almenys, un valor documental de primer ordre. A part les raons de justícia que aconsellen l'exaltació pública de la personalitat catalaníssima i republicana del seu autor, precursor indiscutible del moviment que arribà al màxim el seu esclat el 16 de febrer del 1936.

L'ARQUITECTURA SOMRIENT DE LES "GIRLS"

En el music-hall, els mitjans d'expressió són molt nombrosos. Una cantadora, un cantador, per exemple, posseeixen la dicció, els múltiples matisos de la qual els permeten passar ràpidament de la rialla al plor, del pessimisme a l'optimisme, els permeten expressar els més variats sentiments i traduir les emocions més diverses. I posseeixen també el gest molt més expressiu de vegades que la dicció.

Mayol — recordeu les seves actuacions al Palace d'En Bayés? —, fill de Marsella, pàtria dels mimics Louis Rouffe i Sévérin, posseïa en un grau màxim la ciència del gest, sabia com poc mimar una cançó. Els recursos expressius dels clowns són també molt nombrosos. Disposen en els pitjors casos — els Fratellini, a fora, Pompoiff i Teddy, aquí — dels múltiples accessoris, instruments musicals i altres, que els ajuden poderosament a crear l'atmosfera còmica desitjada, i disposen també, en els casos millors — Grock, Beby — del seu rostre, de la seva veu, del seu gest, amb els quals assoleixen l'expressió de tota la gamma dels sentiments, dels més primaris als més complicats. Els il·lusionistes, els manipuladors, posseeixen també els seus instruments trucats. Els acrobates, els seus aparells. I així fins a l'infinit. Excepció feta de les "girls". Les "girls" són una altra cosa.

"Impersonals anglesetes de revista", deia Colette, l'exquisida, en el seu "Envers du music-hall". Impersonals. Aquesta és la paraula. Impersonals, les "girls". Una cantadora té gairebé sempre una personalitat. Hi ha moltes i molt diverses personalitats en el gènere de la cançó. Heus ací la classificació del crític Louis-Léon Martin. Hi ha la cançó cantada — Mayol —, la cançó artista — Yvonne Georges —, la cançó viva — Turcy —, la cançó fantasista — Marie Dubas — i moltes altres. En les "girls", en canvi, la personalitat no existeix. Les "girls" arriben a ésser totes idèntiques entre si. Existeix un tipus standard, d'idèntiques característiques. El mateix cos impersonal, sense sexe, que participa més de l'adolescència andrògina que de la dona feta. La cantadora, el clown, ja ho hem dit, posseeixen una arma poderosa d'expressió: el rostre, el gest facial, ric en múltiples matisos. Les "girls" ni d'això no poden enorgullir-se. El seu rostre és inexpressiu i impassible, impermeable, travessat per l'etern somriure estereotipat. Aquell "sourire enfantin réglé au compas" de Maurice Verne.

I, no obstant, les "girls" aconsegueixen molt sovint emocionar-nos més profundament que tal clown, que tal cupletista...

Què posseeixen doncs les "girls"? Un instrument expressiu d'extraordinària eficàcia. Els seus braços. Les seves cames,

sobretot. Les seves cames únicament. Les seves cames simplement. Les seves cames implacables que no es cansen de teixir i desteixir, amb una precisió singular que vorreja les matemàtiques, els més bells arabescos, les més audacioses combinacions de línies harmòniques, les més perfectes figures geomètriques. Les seves cames implacables que ens colpeixen fortament amb el seu paral·lelisme definitiu que s'eleva directament vers l'arquitectura. No hi ha res més a la vora de l'abstracció plàstica, de l'abstracció arquitectònica, com la simetria exacta i segura de les cames de les "girls". Ens trobem davant d'un art netament plàstic, opositat totalment a l'art expressiu d'una "disease", d'un "chansonnier" o d'un clown.

Les "girls" plantegen en el music-hall el dualisme plàstica — expressió, que existeix en la pintura, que existeix també en el cinema. Es pot oposar Chaplin — l'expressió — a Buster Keaton — la plàstica —. Keaton i Charlot. Els dos pols oposats. Dos valors antitètics amb un denominador comú d'intensitat. L'un, Keaton, fred, impassible, desinfectat, esterilitzat. Incolor, inodor, i insipid. Gairebé mineral. Creador excel·lent d'una poesia plàstica que viu únicament per les qualitats sumptuosament fotogràfiques dels seus elements. Fotogènia de la cara de Keaton, fotogènia de la musculatura de Keaton... Buster Keaton, objecte impassiblement plàstic que s'enllaça amb la botella, amb el telèfon, amb el revòlver, objectes tan obsessiament fotogràfics com ell. Plàsticitat absoluta, pura, crua, neta, deshumanitzada... Charlie Chaplin, en canvi, és el titella treballat per totes les metzines sentimentals. El ninot eternament derrotat, que, sota l'aspecte d'una bandot primària i inefable, amaga els conflictes interiors més complexos, que són exterioritzats amb una màscara d'una expressió anímica quintaessenciada. L'expressió de Keaton és tan modesta com la d'una botella. La de Chaplin, en canvi, és múltiple, infinitesimal.

I bé: les "girls" són en el music-hall el que Keaton és en el cinema. Opositat a l'art anímic, netament psicològic i interior, art que vorreja continuament el sentimentalisme excessiu, les "girls" ens ofereixen un art veritablement abstracte, veritablement deshumanitzat. Un art aspètic i esterilitzat. L'art col·lectiu contra l'art individual. L'art general contra l'art particular.

Sebastià GASCH

IMPERSONALS ANGLESETES DE REVISTA...

COPS DE BEC

LA «RETIRADA» DELS GOSSOS
— Si, mira; unes cues que desapareixen.
— Veritablement, feien molta ràbia.

UNA OBRA DE PES

Tasis Marca arribà dies enrera a la redacció de "La Publicitat" amb la "serviette" plena de llibres. La deixà damunt la taula d'un dels redactors, el qual, per agafar unes quartilles que havien quedat dessota, l'hagué d'enretirar una mica.
—Redena! Si que aneu carregat! — digué, en adonar-se que la cartera era molt més feixuga del que creia.
—Oh, mireu què hi porto — digué Tasis.
I a més de mitja dotzena de volums dels corrents, ensenyà el gruixut d'"El feixisme internacional pretén dominar Espanya", del nostre company Roure i Toront.
Angel Ferran l'agafà per fullejar-lo i comentà:
—Realment: és una obra de pes!

LES "POESIES COMPLETES" DE MAU-ROIS

A l'Exposició de París de l'any passat constituïren una atracció d'indiscutible valor espiritual uns "dimarts literaris" que anaven a càrrec dels escriptors més destacats. El dia que André Maurois revelà els secrets de la seva tècnica literària, calgué que l'acte fos celebrat a la "Comédie des Champs Elysées", per insuficiència de la sala que s'hi havia destinat.
Maurois explicà els seus debuts i llegí una quarteta que havia escrit, a tall de dedicatòria, en l'exemplar de "Els silencis del Coronel Bramble", destinat a Anatole la quarteta.
A la sortida, nombrosos admiradors de l'autor de "Climats" se li atansaren, amb el prec que els deixés copiar els versos de la quarteta.
—Això sí que no — digué, somrient, Maurois —. La guardo per a la futura edició de les meves "Poesies Completes". Compreneu la meua avarícia quan us digui que les formen aquests únics quatre versos...

EL DUBTE

Un ciutadà fa una petita compra en una botiga i a l'hora de pagar lliura al botiguer un duro en plata. L'home queda com qui veu visions, agafa la moneda, la mira d'una banda i de l'altra, passa l'ungla pel cantell...
—Què hi trebeu? — fa el parroquià.
—¿Voleu dir — respon el botiguer —, que no és sevillà?
—Que no ho coneixeu?
—Fa tant de temps que no n'havia vist cap, que ja no tinc idea de quins són els legítims.

EPIGRAMES

Becque tenia el geni de la frase colpidora, i no pas per instint de maldat, sinó perquè havia sofert tota mena de menyspreus i se'n venjava amb dentellades, amagant el seu sofriment.
—Se m'acusa de tenir la dent dura — deia a un amic —. Es la que em manca al davant i que ells m'han esbocinat a pedrades.
Els seus epigrames sobre gent del seu temps foren nombrosos. Encara se'n conserven molts. Així mateix, les seves frases punxants.
Una vegada que parlaven davant seu del casament de Jules Lemaitre amb la tant influent com vella madame Loyne, que era septuagenària, Becque digué:
—Bah! Per a ell, sempre tindrà seixanta anys.
I de François Coppée féu aquesta frase:
—Es un poeta que, com monsieur Jouidain, parla en prosa sense saber-ho.

«VOLUNTARIS», per ALLOZA
— M'agradaria que la retirada fos «voluntària».

UNA HISTORIA DE WELLS

Ara fa un any el novel·lista H.-G. Wells estigué a París per assistir a les sessions del Congrés Internacional de documentació mundial.
—Trobo excel·lent tot el que es fa per a facilitar la tasca dels savis i dels erudits — deia, en sortir d'una de les sessions —. No oblidem, però, que el millor instrument de recerca romandrà sempre on me deia un pillet londinenc que mai no he oblidat.
I contà, a seguit, aquesta història:
"Em passejava pels afores de Londres. Per un camí vaig veure un vailet que, amb una canya a les mans, intentava de pescar. Vaig passar de llarg; però de tornada, una hora després, en veure'l en la mateixa actitud, greu i immòbil, vaig acostar-m'hi.
—¿I què, marrec? — vaig dir-li —. Pesques alguna cosa?
—Sí — va respondre.
"I en adonar-me que tenia buida, al meu costat, una caps de llauana que devia portar per al peix, vaig insistir, maliciosament:
—¿Què pesques, a veure...
—Paciència — va respondre, secament, el mocós."
—No negareu — acabà dient l'autor de "La vida futura" als seus companys congressistes — que a més a més d'una bona resposta, és tota una lliçó.

CANT A LA CAMAMILLA

Deu fer un any poc més o menys que a París fou convocat un concurs per a premiar la millor cançó elogiant els vins francesos, i algú preguntà a Raoul Ponchon, que estava allitat a causa d'un accident que li produí ferides d'una certa consideració, si pensava prendre-hi part.
—Com us sembl! — contestà l'autor de "La Musique au Cabaret" —. No crec que sigui precisament quan un home està sota la influència de la camamilla, quan pugui posar-se a cantar el vi!
■
MISTRAL, CANTOR DE LICORS I SABONS

L'anècdota anterior ens en recorda una de Mistral. Ara no fa molt ha estat descobert que l'immortal autor de "Mireia" fou, en el seu temps, un especialista en poesia publicitària; i no d'una manera accidental, sinó força persistent.
Es a ell a qui es deu una quarteta que es popularitzà molt i que feia:

DISCRECIO

El XIV aniversari de la mort d'Angel Guimerà ha actualitzat aquests dies el seu nom gloriós.
Tot i la seva llarga vida a través d'escenaris, "camerinos" i penyes literàries, l'anècdota de Guimerà és dels més exiguts. Potser perquè sempre li havia plagut més escoltar que parlar, puix que és sabut que llevat de quan es trobava entre els seus íntims, don Angel es limitava a intervenir en les converses amb lleus moviments de cap d'assenyament a tot el que els altres deien... encara que no fos allò que ell pensava.
Un dia Salvador Bonavia pare, pel qual Guimerà, cap a les postrimeries de la seva vida, sentia una veritable afecció, intentà, amb plasenteries sobre la seva vida de conco, fer-li contar alguna història fallidera de la qual ell hagués estat el protagonista.
L'autor de "Terra Baixa" es concretava a somriure i a moure el cap. Vingué un moment, però, que es veié tan assejot, que no tingué més remei que confessar.

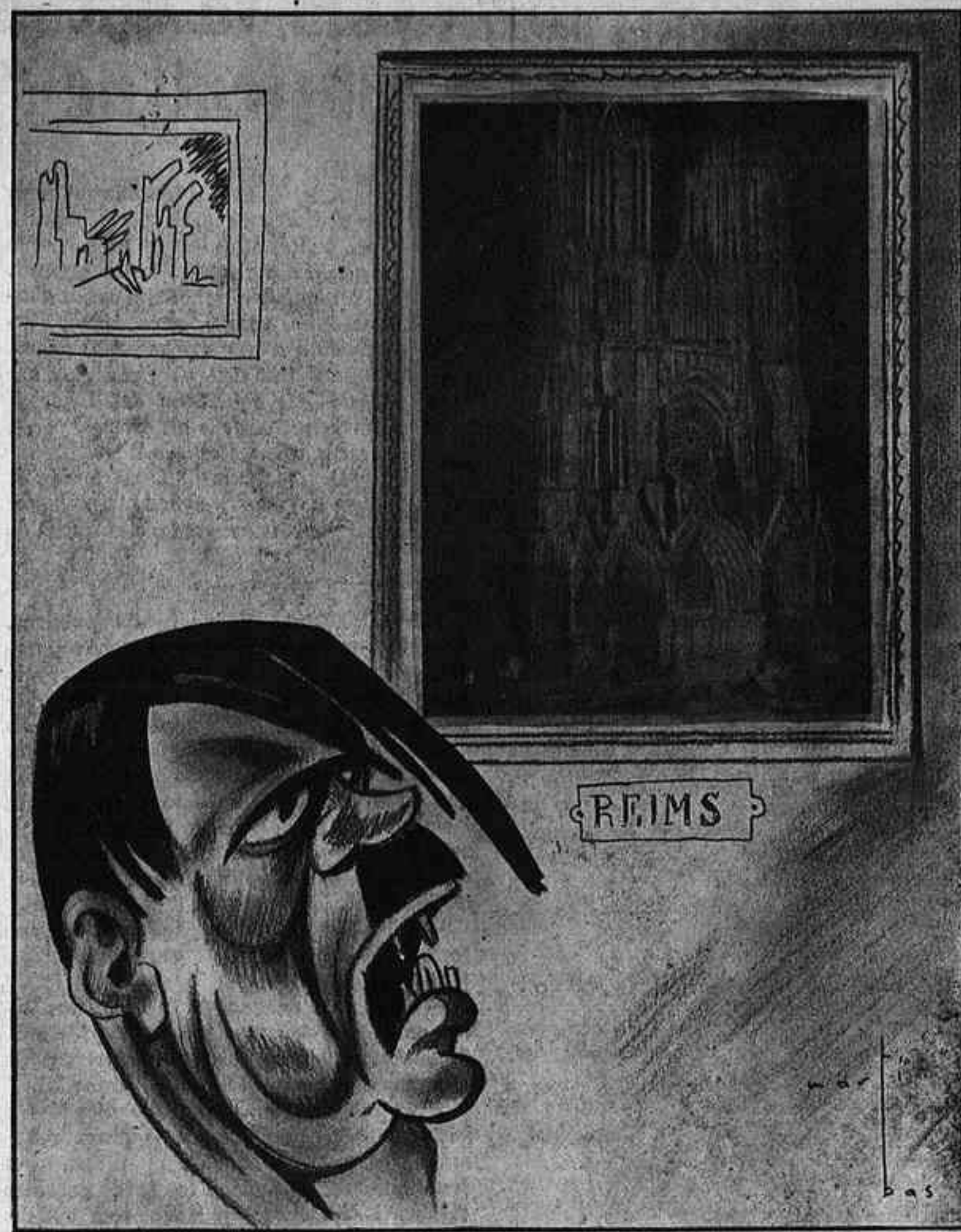
—No es pensi... no es pensi... — va fer, molt ponderatiu i abaixant la veu —. Una vegada vaig veure la senyora Mena en camisa!
De seguida, però, aclarí: havia entrat, distret de tustar la porta, al "camerino" de la notable actriu, quan ella acabava de treure's la roba de carrer per vestir-se amb la de l'heroïna guimeraniana que anava a interpretar. I don Angel afegí:
—Però ella no se'n va adonar, sap? Perquè jo de seguida vaig tornar a sortir del "quarto", de puntetes, i vaig ajustar la porta amb molt de compte...

GENI I FIGURA

Tres mesos enrera l'atzar féu desaparèixer, gairebé simultàniament, dos homes — D'Annunzio i Chaliapine —, tan distintos com vulgueu pel seu art i pel seu país d'origen, però molt semblants pel seu caràcter i àdhuc per la seva fama mundial.
L'un i l'altre representaren al natural durant tota llur vida, llur paper de grans homes. Es a dir, es comportaren, cadascun en la seva esfera, com a perfectes insuperables quan a llur relació amb la generalitat de la gent.
Poc abans de la guerra europea Chaliapine estigué de pas per París, coincidint amb els dies que D'Annunzio assajava "Le martyre de Saint Sébastien". Un amic d'ambdós portà el cantant al teatre a l'hora de l'assaig i s'encepegaren d'arribar-hi en el moment que una figuranta havia retardat la seva aparició a l'escena. L'autor de "La Nave", davant la falla, s'encoleritzà terriblement i durant quinze minuts no parà de llançar per la boca les metàfores més inflamades.
Chaliapine es decidí a marxar, renunciant a ésser presentat al poeta. I digué, somrient:
—No tinc prou talla. Acabo de trobar-me amb algú que té un caràcter encara més execrable que el meu.

CRIPTOGRAMA

Fa vuit o deu mesos un pescador de la Illa de Cocela, capturà, prop de Palermo, una tortuga de mar que pesava noranta-vuit quilos i portava a la closca una inscripció que el pescador no pogué desxifrar. Cridat a consulta el mestre del poble, tampoc no pogué treure'n l'entrellat. I decidí copiar pacientment el rètol i trametre'l a l'Acadèmia d'Inscripcions i de Bones Lletres.
Quina sorpresa per als honorables acadèmics! El text sotmès a llur examen era un missatge de Màxim Gorki, escrit en rus i que deia: "Deixo en llibertat la meua tortuga Totó el primer de maig del 1922. Pesa 52 quilos, té 90 centímetres de llargada i li agraden les sardines. — Màxim Gorki."
Quan alliberà la seva tortuga, que, com es veu, ha sobreviscut el qui fou el seu amo, Gorki residia a Capri.

REIMS RESTAURADA, per MARTI DAS
— Torna a ésser la mateixa del 1914; però no oblidis que nosaltres també som els mateixos.

EL "SENYOR MIRO"

Josep Miró i Folguera, que acaba de morir, tenia una calligrafia infernal. Els caixistes de trenta anys enrera i els linotipistes de llavors ençà, s'han eixugat molta suor i han dit moltes blasfèmies davant les quartilles del veterà periodista.
Així i tot, per a tots ells, com per al personal de redacció i administració dels diaris per on havia passat, Miró i Folguera fou sempre "el senyor Miró", signe de l'alta consideració, respecte i estima en que se'l tenia, per la seva intel·ligència, la seva amabilitat i la seva bonhomia.
La mala lletra del senyor Miró li havia fet dir des de les columnes dels diaris molts disbarats que ell no havia escrit.
Com a petit exemple, recordem que un dia ens explicava que quan feia la crítica musical d'"El Poble Català", en parlar de l'estrena d'un poema simfònic del mestre Pahissa titulat "A les costes mediterrànies", el caixista el rebetejà així: "A las costas me desterrareis"...

— Retirarem els voluntaris que vulguis; però tu no m'abandonis.

L'AGULLA DE COSIR

La història ens arriba per un conducte que en garanteix l'autenticitat.
Vorotxílov passava revista a una brigada. Anava repassant, de cap a peus i amb un cop d'ull ràpid, cada soldat. De cop s'aturà davant d'un al qual mancava un botó a la guerrera.
—Com és això, camarada! — exclamà, assenyalant amb el dit índex aquella mostra de descurança.
—No tenia agulla, mariscal... — respongué el soldat, balbucejant i tot enrogit de vergonya.
Vorotxílov es llevà la gorra i del seu folre en tragué una agulla de cosir que hi duia clavada i la lliurà al soldat, sense dir cap més mot.

CONEIXEMENTS

Una anècdota d'Albert de Sicília Llanes, contada per ell mateix al nostre company Avel·l Artís:
Quan els omnibus de "La Catalana" passaven pel carrer de "Fernando" (actualment de Fivaller), l'autor de "Perdiu per garça" tingué un dia necessitat d'utilitzar-ne un. Davant l'església de Sant Jaume féu senyal al cotxer que s'aturés, però aquest passà de llarg, fins arribar a la cantonada

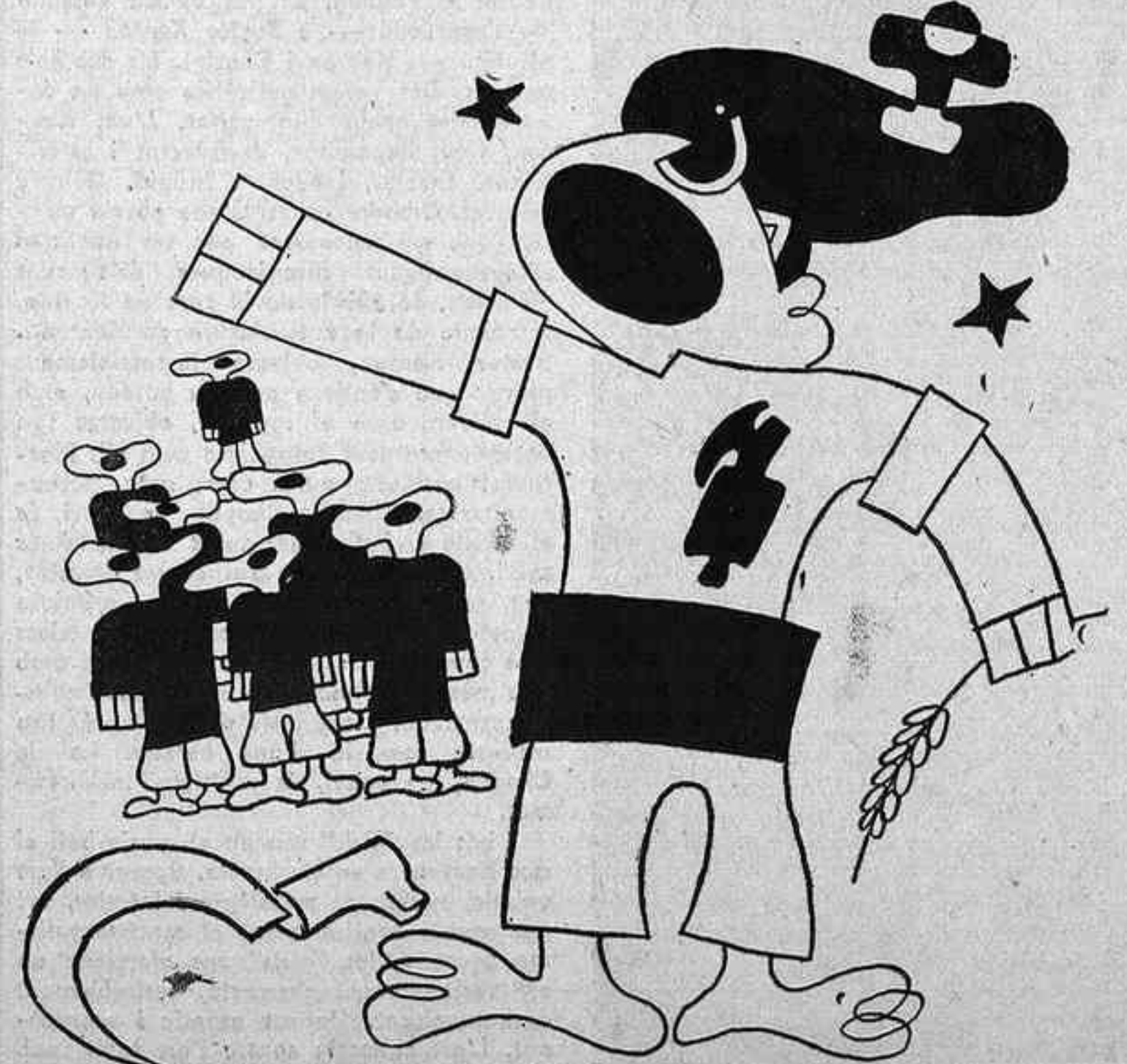
del carrer d'Avinyó. El senyor Llanes, doncs, hagué de córrer per poder agafar-lo. I mentre hi pujava, tot esbufegant de la correguda, el conductor, molestat per la mica d'espera i amb aquella educació característica dels empleats dels transports urbans, li digué:
—¿Que no ho sap que allí no hi ha parada?
—Perdoni, amic—respongué Llanes—. Jo sé un xic de matemàtiques i un altre xic d'humanitats... Però que allí els muls no s'aturessin, cregui'm, ho ignorava!

HENRY BECQUE

Una de les figures més representatives del teatre naturalista francès fou Henry Becque, líder del Teatre Lliure fundat per Antoine. Becque, tot i que tingué el seu moment gloriós, morí en la més absoluta misèria, endeutat fins a la nou del coll, el 12 de maig del 1899.
La seva vida és saturada d'anècdotes, algunes de les quals anem a oferir als lectors d'aquesta pàgina, a manca d'altres més immediates i més actuals.
L'obra més coneguda de Becque és "La Parisienne", que encalçà l'honor, deu o dotze anys després de mort el seu autor, d'ésser incorporada al repertori de la "Comédie Française".
Refusada al Teatre Francès, Becque llegí "La Parisienne" a un empresari que es deia Fernand Louveau, i que de bell antuvi, per esvair els recels que pogués inspirar als seus futurs creditors, havia adoptat el pseudònim israelita de Fernand Samuel.
L'home s'engrescà amb l'obra i decidí inaugurar-hi la temporada al teatre de "La Renaissance", del qual s'havia fet càrrec.
Els assaigs foren èpics, puix l'autor no estava satisfet del repartiment que s'havia donat al drama, i no es cansava de fer advertiments, demanar esmenes i exigir repeticions.
La principal intèrpret, sobretot — una tal mademoiselle Antoine — li inspirava una desconfiança que Becque no sabia com dissimular.
Un dia ella li digué:
—Em feu dir una frase que, per molt que l'estudii, no arribo a comprendre, i us agrairia una petita explicació...
—No cal pas, "ma'm'zelle..." — féu l'autor—. Es, precisament, les que dieu més bé.

ESTIUIG DELS ESPECULADORS
—Cregui'm, senyor Parcerises, queestic mig ensorrat.
—No me'n parli, que jo tambéestic amb l'aigua al coll.

FENT EL PAGE'S, PER GUASP
— Jo no necessitaré de les democràcies, ni tan sols permís per a bombardejar-los els vaixells.